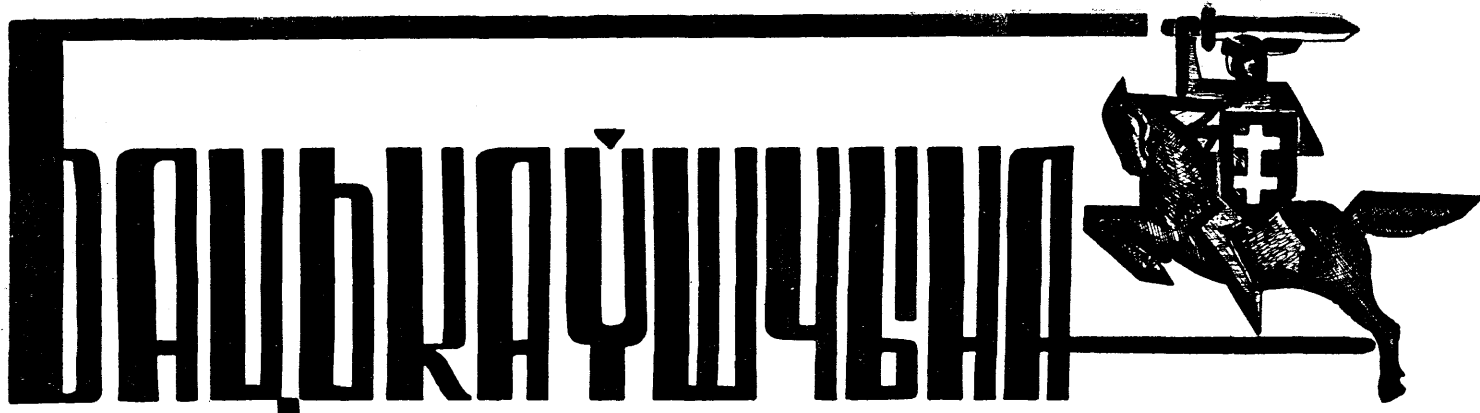

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“	DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“	THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND“
--	---	--

№ 33-34 (164-165)	Нядзеля 30 жніўня 1953 г.	ГОД ВЫДАНЬНЯ 7
-------------------	---------------------------	----------------

Нямеччына перад выбарам

ДА СПРАВЫ ПАРЛЯМАНЦКІХ ВЫБАРАЎ У ЗАХОДНЯЙ НЯМЕЧЫНЕ

6 верасня адбудуцца ў Заходняй Нямеччыне парламанцкія выбары. Кажныя выбары — гэта звычайнае й нармальнае з’явішча ў дэмакратычным свеце. Хаця яны й адыйграваюць вялікую ролю ў жыцці дадзенай краіны, звычайна ня прывязваецца да іх нейкага асаблівага значэння. Інакш зь цяперашнімі выбарамі ў Заходняй Нямеччыне, якія маюць спецыяльны палітычны аспект. Ад іх залежыць будучы лёс ня толькі Нямеччыны, ня толькі ўсёй Заходняй Еўропы, але таксама яны будуць мець станоўчы ўплыў на развіццё выпадкаў у цэлым свеце. У чым-жа тады справа?

У халоднай вайне між камуністычным Усходам і дэмакратычным Захадам Нямеччына з’яўляецца адным з найважнейшых калі не найважнейшым пунктам, ад апанавання якога можа залежыць перамога ня толькі ў халоднай, але і ў эўвентуальнай гарачай вайне. Той факт, што Нямеччына з’яўляецца падзеленай на дзве часці: заходнюю, з’вязаную палітычна з Захадам, і ўсходнюю, у якой усеўладным гаспадаром з’яўляецца Савецкі Саюз, выклічае ўсякія магчымасці мірнага раз’вязання нямецкай праблемы ў духу нацыянальных інтарэсаў нямецкага народу і дае Савецкаму Саюзу шырокія магчымасці іграць на нямецкай праблеме ды выкарыстоўваць яе для собскіх агрэсіўных мэтаў. Найгорш тое, што гэтая ігра расцэгляваецца ня толькі на ўсходнюю частку Нямеччыны, дзе Саветы з’яўляюцца бесканкурэнцыйнымі, але таксама й на Заходнюю Нямеччыну, якая можа свабодна пастанаўляць аб сваім собскім лёсе.

Камуністычныя ўплывы ў Заходняй Нямеччыне, як ведама, з’яўляюцца мінімальнымі і ў найменшай навет меры ня могуць заважыць на выбарах. Не ў заходнянемцкіх камуністх хаваецца тады небяспека, але ў тым, што бальшавікі, умела іграючы на нацыянальных імкненнях нямецкага народу да задзіночання штучна раз’дзёртай на дзве часткі іхнай бацькаўшчыны, вядуць сваю ігру так, што могуць выкарыстаць

для сваіх антызаходніх мэтаў і антыкамуністычна настроеную Заходнюю Нямеччыну.

Сяньня ў Заходняй Нямеччыне з’яўляецца пры ўладзе хрысціянска-дэмакратычная партыя канцлера др-а Адэнаўэра, якая, супольна із з’блякаванымі з ёю некаторымі дробнымі партыямі, наважана вядзе празаходнюю палітыку і ўважае, што месца Нямеччыны толькі разам з Захадам. Парляманцкая бальшыня гэтых партыяў правяля ў вабедзвюх палатах ратыфікацыю нямецкага генеральнага дагавору й дагавору аб удзеле Нямеччыны ў заходня-эўрапейскай абароннай супольнасці, а ў халоднай вайне адыйгравае актыўную ролю на коштам ейнай нэўтральнасці й капітуляцыі перад Савецкім Саюзам, добра здаючы сабе справу, што гэта была-б для Нямеччыны смерць.

Другой наймагутнейшай нямецкай партыяй з’яўляюцца сацыял-дэмакраты др-а Оленгаўэра, якія, таксама разам з некаторымі дробнымі партыямі, знаходзяцца ў апазыцыі да Адэнаўэра і ўсім супрацьлежна заглядаюцца на справу задзіночання Нямеччыны. Яны з’яўляюцца таксама антыбальшавікамі, але ўважаюць, што адзінай магчымасцю раз’вязання агульнанямецкай праблемы ёсць пайсці навет на вялікія ўступкі Саветам. Таму яны станоўча супрацьромілітарызацыі Нямеччыны і ейнага ўдзелу ў заходняэўрапейскай абароннай супольнасці, як і супраць ангажавання Нямеччыны па баку Захаду наагул. Яны за нэўтралізацыю Нямеччыны ў халоднай вайне. А саветам нічога болей і ня трэба. Яны добра здаюць сабе спра-

ву, што ў выпадку нэўтралізацыі Заходняй Нямеччыны заходняэўрапейская армія, якой яны найбольш баяцца, будзе назаўсёды пахаванай.

Вось чаму Савецкаму Саюзу гэтак моцна залежыць, каб у выбарах перамог не Адэнаўэр, але Оленгаўэр, вось чаму на стол ігры за Нямеччыну яны апошнім часам выкінулі два вельмі моцныя козыры. Адным з іх з’яўляюцца нядаўна абвешчаныя эканамічныя палёгі для Усходняй Нямеччыны (глядзі аб гэтым у рубрыцы «Палітычныя Навіны»), а другім — апошняя нота заходнім вялікадзяржавам, у якой дамагаюцца ад апошніх супольнай мірнай канфэрэнцыі дзеля падпісання міру з Нямеччынай, а таксама патрабуюць задзіночання Нямеччыны, абвінавачваючы адначасна Захад, што гэта ён, а не яны, паносіць усю віну за ненармальнае палажэнне й падзел Нямеччыны. Няма найменшага сумліву, што абодвы гэтыя свежыя мерапрыемствы Саветаў з’яўляюцца толькі тактычнымі ходамі, мэтаю якіх ёсць падмінаванне пазыцыі Адэнаўэра на выбарах. Тым ня меней, гэтыя «мірныя» і «прыязныя» гэсты Саветаў могуць мець свой уплыў у выбарнай акцыі й прыдбаць заходнянемцкім сацыялістам большую колькасць галасоў.

Бачым тады, што заходнянемцкія выбары не з’яўляюцца толькі нутранай нямецкай праблемай. Яны будуць мець вялізарнае міжнароднае значэнне. Ад палітычнай цьвярозасці й развагі Немаў і правільнага разумення собскіх інтарэсаў будзе залежыць, ці Нямеччына, стаўшыся адным з галоўных тэатраў халоднай вайны, дабравольна здасць свае пазыцыі на карысць бальшавікоў, ці не.

Язэп Каранеўскі

Палітычныя Навіны

(10—26 ЖНІВЕНЯ 1953)

Абаронны пакт між ЗША і Паўдзёнай Карэяй. У выніку канфэрэнцыі міністраў замежных справаў ЗША Дальсеса і паўдзённакарэйскага прэзідэнта Сын-мана Ры, якая закончылася 9 жніўня ў Сэулі, быў падпісаны амэрыканска-карэйскі абаронны пакт, а таксама дасягнутае пагадненне абедзвюх краінаў што да палітычнай канфэрэнцыі ў справе Карэі. Найважнейшымі пастановамі пакту з’яўляюцца дзве наступныя: 1. абедзве краіны дагаварваюцца, што збройны напад у пацыфічным прасторы на адну з іх будзе ўважаны за загрозу міру й бяспечнасці для кожнай з іх і што абедзве краіны супольна прымуць меры дзеля адхілення гэтай небяспекі, 2. амэрыканскія наземныя, морскія й паветраныя збройныя сілы будуць стацыянаваць блізка або на тэрыторыі Паўдзёнай Карэі. Апрача гэтага абедзве дзяржавы забавязаліся пасля 90 дзён пакінуць палітычную канфэрэнцыю ў справе Карэі, калі яна на працягу гэтага часу ня дасць пажаданых вынікаў.

Альянты супраць новай агрэсіі. 16 дзяржаваў Задзіночаных Нацыяў, якія прыямалі актыўны ўдзел у карэйскай вайне, падпісалі ў Вашынгтоне супольнае асвятчэнне, у якім яны ў інтарэсах супольнага міру забавязаліся «ставіць супольныя збройны супраціў у выпадку новай агрэсіі ў Карэі» навет у тым выпадку, калі-б вайна мела пашырыцца паза граніцы самой Карэі. Вялікабрытанія й Канада выступілі з крытыкай супраць апошняга казку й асвечылі, што падпісанае ў Вашынгтоне пагадненне ня будзе іх вязаць у выпадку пашырэння вайны.

Вымена ваеннапалонных даб’ягае канца. Вымена ваеннапалонных у Карэі, якая распачалася 5 жніўня, даб’ягае канца. Альянцкія ваеннапалонныя сьцьвердзілі жудаснае й антылюдзкае абыходжанне зь імі ў камуністычным ваенным палоне. Адначасна выясьнілася, што камуністыя намераныя затры-

маць часць альянцкіх ваеннапалонных, цьвердзячы, што яны асуджаныя за цяжкія праступкі. Аднак Амэрыка заявіла, што яна прыме адпаведныя меры, калі ўсе ваеннапалонныя збройных сілаў ЗН ня будуць звольненыя. Характэрна, што каля 100 амэрыкаскіх і іншых альянцкіх ваеннапалонных заявілі, што яны адмаўляюцца ад павароту на сваю бацькаўшчыну.

Справа Карэі ў ЗН. 17 жніўня распачалася ў Нью Ёрку надзвычайнае пленарная сесія Задзіночаных Нацыяў у справе прыгатаўлення палітычнай канфэрэнцыі ў справе Карэі, якая павінна распачацца не пазьней 90 дзён пасля спынення ваенных дзеянняў. Задзіночаныя Штаты стаяць на становішчы, што ў канфэрэнцыі павінны прыняць удзел толькі дзяржавы, якія вялі актыўнае вайну ў Карэі, г. зн. 16 дзяржаваў з боку ЗН і Паўночная Карэя з камуністычным Кітаем — з другога боку. У палітычнай камісіі ЗН Амэрыка ў сувязі з гэтым выступіла супраць удзелу Індыі ў канфэрэнцыі, якая вайны не вяла, а ў справе Савецкага Саюзу высказалася, што ён можа прыняць удзел у канфэрэнцыі толькі па баку агрэсара.

Вялікая чыстка ў Паўночнай Карэі. Ад некалькі тыдняў у Паўночнай Карэі праводзіцца вялікая чыстка сярод выскіх камуністычных верхаводаў і сяброў камуністычнай партыі. У сувязі з гэтым дасюль было расстрэлена 10 выдатных камуністычных дзеячоў, а двух засуджана на дажыццёвае ўв’язьненне. 7 сяброў цэнтральнага камітэту камуністычнай партыі выкінута з партыі. Заступнік прэм’ера пакончыў самагубствам. Усе яны абвінавачваюцца ў «служэньні амэрыканскім капіталізму».

Савецкая нота ў справе Нямеччыны. 16 жніўня ўрад СССР перадаў урадам ЗША, Вялікабрытаніі й Францыі новую ноту ў справе Нямеччыны, у якой дамагаецца на працягу 6 месяцаў склікаць мірную канфэрэнцыю дзеля падпісання мірнага дагавору з Нямеччынай. Савец-

кі ўрад далей дамагаецца «стварэння часовага агульнанямецкага ўраду, якога заданнем будзе правядзены агульна-нямецкіх выбараў». Гэты «часовы ўрад» меў-бы быць пакліканы парламентамі Заходняй і Усходняй Нямеччыны пры ўдзеле ўсіх «дэмакратычных» арганізацыяў. Далей савецкі ўрад дамагаецца «палёгкаў у фінансавых і гаспадарскіх забавязаннях Нямеччыны, вынікаючых з вайны», між іншым адмовы ад далейшых рэпарацыяў і зьніжэння коштаў акупацыі. Нота нападае на палітыку заходніх вялікадзяржаваў, якая рабіла дагэтуль немагчымай дыскусію над мірным дагаворам і з’яўляецца адзіна адказнай за падзел Нямеччыны. Асабліва воістра выступае Масква супраць дагавору аб эўрапейскай арміі і палітыкі Атлантычнага пакту наагул. Нота расцрн’ваецца на Захадзе, як спроба падмінаваць пазыцыю Адэнаўэра на парламанцкіх выбарах у Заходняй Нямеччыне, якія адбудуцца 6 верасня сёлета.

Дэтранізацыя й выгнаньне султана Мароко. Султан Мароко Сіды Могамэд быў 14 жніўня шахам правінцыі Маракэшу ськінуты із свайго становішча з прычыны таго, што ён падтрымлівае скрайных і варажых Францыі нацыяналістых. У сувязі з гэтым у Мароко, як і ў суседнім Тунісе, што таксама знаходзіцца пад пратэктаратам Францыі, дайшло да крывавых разрухаў. Пасля гэтага французскія ўлады ў Мароко пазбавілі 20 жніўня султана Сіды Могамэда ягонага становішча і на ягонае месца назначылі султанам Мулая Могамэда бэн Арафа. Папярэдніму султану зажадалі апусьціць Мароко, які й быў французамі перавезены на выгнаньне на востраў Корсыку. У сувязі з гэтым арабскія дзяржавы абвінавачвалі Францыю перад Задзіночанымі Нацыямі. Але Францыя ўважае, што гэта яе нуграная справа і заявіла, што яна выйдзе із складу ЗН, калі яны будуць разглядаць гэтае пытаньне.

(Заканчэнне на 2-ой балоне)

ОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUŠČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK
Die Administration: München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III
Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 a

Цана паза Нямеччынай: ЗША — 15 цэнтаў, Канада — 15 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 40 фр., Бэльгія — 5 фр., Аўстралія — 1 шылінг, Аргентына — 2 пэзо. У іншых краінах раўнавартасьць 15 ам. цэнтаў. Паліска на год — 3 разьліку 52 нумароў, на паўгода — 26 нумароў, на 3 месцы 13 нумароў паводля вышэйшае цаны. Цана лётніцкай поштай у зааіянскія краіны — 30 ам. цэнтаў. — Падвойны нумары каштуюць падвойна

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 50 Н. ФЭН.

СУПЭРШАВІНІСТЫЯ

Расейскія імперыялісты ўсіх колераў у сваім змаганьні супраць незалежніцкіх імкненьняў паняволеньных імі народаў вельмі ахвотна прышпільваюць апошнім мянушку «шавіністыя» і ўжываюць яе ў розных камбінацыях: «нацыянал-шавіністы», «сэпаратысты-шавіністы» і г. п.

Аб шавізьме самых-жа Расейцаў ужо ведае большая частка сьвету, а ў дадатку яшчэ ведае і тое, што ён далёка перавысіў і «пераллюнуў» усе наагул існуючыя шавінізмы. Але нумар, што яго ў апошнім часе выкінулі расейскія арганізацыі ў ЗША, перавышае ўсе ўяўленьні.

Як ужо ведама чытачом «Бацькаўшчыны», яшчэ ў лютым сёлета амэрыканскі кангрэсмен Лёрэнс Сміт унёс у палату рэпрэзэнтантаў праект рэзольцыі аб навязаньні дыпляматычных дачыненняў з БССР і УССР. У другой палавіне ліпеня гэтая рэзольцыя пачала разглядацца ў падкамісіі замежных справаў палаты рэпрэзэнтантаў.

Вось гэтага анік не маглі сыдэрпець расейскія шавіністы-імперыялісты і, як падае «Новае Рускае Слова» за 2 жніўня сёлета, пастанавілі гэтаму перашкодзіць, рассылаючы адпаведныя «мэмарандумы» да ўсіх кангрэсмэнаў і сэнатараў ЗША. У гэтых «мэмарандумах» асаблівы націск кладзецца на той факт, што ў выпадку навязаньня дыпляматычных дачыненняў паміж ЗША з аднаго боку і БССР і УССР — з другога пасліліся-б сэпаратыстычныя імкненьні апошніх, а таксама, што гэта быццам мела-б прынесці толькі шкоду антыкамуністычнаму змаганьню (?).

Гэтую брудную работу выканала «постоянное совещание» 6-ці расейскіх арганізацыяў, пайменна: Камітэт Аб’яднаньня Уласаўцаў, НТС, Расейскі Народны Рух, Саюз Змаганьня за Вызваленьне Народаў Расеі, Саюз Змаганьня

за Свабоду Расеі і Саюз Ваякаў Вызвольнага Руху.

Бо і ўзапраўды? Як-жа гэтыя «дэмакратычныя» арганізацыі маглі-б зь лёгкай сэрцам глядзець на тое, што «с прэзэрнымі инородцами» нехта гутарыць, як роўны з роўным? На гэта-ж ёсць «старэйшы брат» у Маскве!

Ніхто ня мае аніякага сумліву, што калі-б гэтыя дыпляматычныя дачыненні былі наладжаныя, то ў Вашынгтон у характары паслоў не з’явіліся-б ані Беларусы ані Украінцы, а іх заступілі-б Васкаковы ці іншыя Хрушчовы. Гэтыя пасольствы былі-б таксама фікцыямі, якімі наагул ёсць «незалежныя рэспублікі» БССР і УССР. Але вось навет на гэтакую фікцыю, прыкрытую толькі лісткам праўдзівасці, расейскія супэршавіністы ня могуць ніяк пагадзіцца.

Аднак гэтае іхнае выступленьне мае й свае добрыя бакі. Яно адкрывае шыры вочы на расейскую запраўднасць усім тым заходнім палітыкам, якія яшчэ маюць аб гэтай запраўднасці нейкія ілюзіі і лічаць, што «бальшавізм — гэта не Расея». Запраўднасць-жа кажа, што бальшавікі ня перастаюць быць Расейцамі пасля таго, як яны сталіся бальшавікамі, а Расейцы любога колору заўсёды падтрымаюць бальшавікоў у іхніх імкненьнях да панаваньня над сьветам.

Гэта таксама яшчэ больш пакажа ўсю агіднасьць зрадніцкай работы ўсіх наскіх «Фэдэралістых» і «дэмакратаў», якія паслужама выконваюць усе дырэктывы «постоянного совещания».

А для Амэрыканскага Камітэту будзе найлепшай крытэрыяй, каго ён павінен прызнаць: МАКЦ ці фактычна памёрлы ўжо КЦАБ, у які ўваходзяць гэтакія «дэмакратычныя» арганізацыі, як вышэй ўспомненыя.

В. Н.

ДА БЕЛАРУСКІХ ПАЭТАЎ

І ПІСЬМЕНЬНІКАЎ НА ЧУЖЫНЕ

Выдавецтва «Бацькаўшчыны» ў праграме сваёй выдавецкай дзейнасьці праектуе выдаць да новага 1954 году салідны рэпрэзэнтацыйны зборнік выбраных твораў сучасных нашых паэтаў і пісьменьнікаў на чужыне. З гледзішча на ашчадзасьць, творы гэтыя будуць спачатку друкавацца на балонах газэты «Бацькаўшчыны», а пазьней гэты набор будзе выкарыстаны для друкаваньня кніжкі. З гэтае прычыны ў зборнік ня змогуць увайсці, за неабходнымі выключэньнямі, творы, што ўжо друкаваліся ў «Бацькаўшчыне», бо іхны набор не захавася.

У зборніку павінны паявіцца лепшыя творы ўсіх бяз выключэньня нашых паэтаў і пісьменьнікаў, якія знаходзяцца на чужыне. У сувязі з гэтым мы звяртаемся да ўсіх нашых майстроў беларускага паэтычнага слова з гарачым заклікам безадкладна прысылаць у нашу Рэдакцыю прызначаныя для зборніка творы (вершы, паэмы, апавяданьні й г. п.), бо цераз газэту, як ведама, мы іх зможам прапуськаць не адразу, але паступова. Хто мае спецыяльныя зычэньні й практы ў справе зборніка або жадае зьмясьціць у ім некаторыя свае творы, што ўжо былі друкаваныя ў нашай газэце, ды зрабіць эўвентуальныя ў іх зьмены, просім пісаць аб гэтым індывідуальна ў Рэдакцыю «Бацькаўшчыны».

Нашым супольным заданьнем павінна быць прадэманстраваць гэтакім спосабам нашу літаратурную актыўнасьць на эміграцыі і паказань у вадным зборніку найлепшую частку нашай літаратурнай прадукцыі.

Выдавецтва «Бацькаўшчыны»

Да справы вызнання Беларусі і Украіны

У вадным з папярэдніх нумароў «Бацькаўшчыны» мы паведамілі, што ўнесены летась кангрэсэзмам Лёрэнсам Смітам праект рэзалюцыі ў справе дыпламатычнага вызнання Амерыкай Беларусі і Украіны і выслання амерыканскіх амбасадараў у Менск і Кіеў знайшоўся на парадку дня падкамісіі замежных справаў амерыканскай палаты рэспрэзэнтантаў. Падкамісія вызначыла пераслуханыне сьветкаў, пераважна прафэсароў амерыканскіх унівэрсытэтаў, як аб'ектыўных і найлепшых знацоў праблемы Беларусі і Украіны, якое адбылося 15 ліпеня сёлета ў залі паседжаньняў камісіі, у галоўным будынку Капітолю. Гэта нармальны папарад у працэсе прыняцця кажнага законапраекту ў амерыканскім Кангрэсе. Старшыня падкамісіі кангрэсэмнака Фрэнсіс П. Болтон, адкрываючы паседжаньне, коротка зрэфэравала справу і адчытала сьпісак сьветкаў, якія будуць выступаць із сваімі сьведчаньнямі: адмірал Джордж Мэнц, др. Аляксандар Гарноўскі, др. Раман Смаль-Стоцкі, др. Міхал Пал, др. Іван Рэштар, др. Люіс Скорэ, др. Клерэнс Мэнінг і др. Леў Дабранскі.

Ніжэй падаём найбольш цікавыя выказваньні сьветкаў за газэтай «Сучасна Украіна» (№ 16 за 9. 8. 1953).

Першым выступіў адмірал Мэнц. Сьветка, які 29 год служыў у «Наві», быў дырэктарам ІРО ў Італіі і там пазнаёміўся з праблемаю народаў Усходняй Эўропы. Ён таксама, короткі час,

быў сябрам Амерыканскага Камітэту Вызваленьня ад Бальшавізму, адкуль яго адсунулі за ягоныя сымпатыі да нерасейскіх народаў. У сваіх сьведчаньнях адм. Мэнц выказаў думку, што навіязаньне дыпламатычных дачыненняў між ЗША і Украінай і Беларусі зьяўляецца крокам наперад у актывізацыі палітыкі вызваленьня. Гэты крок прыпыніць пасьўнасьць, а распачне новы прыезд актыўнай дзеі. Украінцы і Беларусы — гэта найбольш дынамічныя народы ў СССР, гэта апырочныя нацыі, адменныя ад Расейцаў. СССР — гэта канглямэрат розных народаў. 110 мільёнаў ягонага насельніцтва — нерасейцы. Украінская СССР абыймае 42 мільёны насельніцтва, Беларуская — звыш 10 мільёнаў. Украінскі і беларускі народы мелі свае незалежныя дзяржавы, але гэтую незалежнасьць насільна зьліквідавалі бальшавікі. Гэтыя народы ведамыя апырочнасьцю свае мовы, культуры, рэлігіі і імкненьнем да незалежнасьці. У другой сусьветнай вайне Украінцы, Беларусы і ўсе іншыя народы СССР уключна з Расейцамі віталі Нёмпаў, як вызвольнікаў; калі-ж зразумелі моту нямецкага паходу і нямецкую палітыку, распачалі змаганьне зь нямецкім наезьнікам. ... Апрача гэтага ўкраінская 14 дывізія і беларуская брыгада змагаліся супраць бальшавікоў на фронце. Крэмль баіцца нацыянальнай праблемы. Сталін пасьля апошняй вайны пайшоў на некаторыя канцэсіі для Украінцаў і Беларусаў, увёўшы іх у

Задзіночаныя Нацыі, а апошнія падзеі пасьля сьмерці Сталіна і ліквідацыі Бэрыі толькі пацвярджалі цяжкасьці Крэмля ў праблеме нерасейскіх народаў. Навязаньне дыпламатычных дачыненняў будзе гэтаю ў бок гэтых народаў. Адмірал Мэнц горача паддэргае рэзалюцыю кангрэсэмна Сміта.

Наступным выступаў праф. Смаль-Стоцкі, які, прынамсі як падае «Сучасна Украіна», гаварыў выключна ў справе вызнання Украіны, не ўспамінаючы аб Беларусі, таму ягонае сьведчаньне апуськаем. Пасьля яго др. Скорэ адчытаў дэкларацыю Беларускага Кангрэсэвага Камітэту ў карысьць рэзалюцыі.

Наступны сьветка праф. Леў Дабранскі зьвярнуў увагу, што ліквідацыя Бэрыі ўжо паставіла перад сьветам праблему нерасейскіх народаў. Адным з галоўных абвінавачаньняў супраць Бэрыі паводля савецкай «Правды» ёсьць тое, што «ён імкнуўся парушыць дружбу народаў СССР — гэтую аснову шматнацыянальнай савецкай сацыялістычнай дзяржавы і галоўную перадумову пасьпеху брацкіх савецкіх рэспублік, сеіць разбрат між народамі СССР і актывізаваць буржуазна-нацыяналістычныя элемэнты ў рэспубліках Саюзу». Узьіўшы гэтыя апошнія падзеі за аснову сваіх меркаваньняў, сьветка даводзіў, што:

1) СССР — гэта не Расей, а шматнацыянальная палітычная структура. Нерасейскія народы ёсьць больш колькасныя за Расейцаў і ў сваіх чатырнаццаціх рэспубліках змагаюцца за захаваньне собскіх культур, моваў і традыцыяў супраць наступу савецкага гнасьцізму.

2) Паняволеныя нерасейскія нацыі ў СССР імкнуцца да рэвалюцыі за свабоду і незалежнасьць, пра што сьведчаць даўгавяковыя гістарычныя традыцыі Украіны і Беларусі ды іхнае змаганьне супраць чужога ярма і тыраніі.

3) 30-годняе рэвалюцыйнае змаганьне супраць маскоўскага ярма ўключна з апошнімі супрацьсталініскімі выступленьнямі рэвалюцыйнага падполья паказвае, што рэзалюцыя Сміта мае абрунтаваныя асновы.

На думку праф. Дабранскага, навіязаньне дыпламатычных дачыненняў між ЗША і Украінай і Беларусі: а) будзе влізварным маральным здабыткам і дапамогаю ня толькі Украіне і Беларусі, але і ўсім іншым нерасейскім нацыям у СССР, б) спрычыніць клопаты для Крэмля, в) дапаможа Амерыцы супрацьстаіць савецкай прапагандзе, што на дзеі паняволеных народаў зьвязаныя, маўляў, з Маскові, а не з Вашингтонам, г) узмоцніць сувязі між Амерыкай і ейнымі прыроднымі саюзьнікамі, паняволенымі народамі, д) будзе пробай на савецкую мірную прапаганду, е) дасьць магчымасьць Амерыцы наладзіць абсэрвацыйныя пасты ў дзьвюх найбольш забароненых краінах СССР і ж) выкліка замяшаньне сярод дэлегацыяў Украінскай і Беларускай ССР у Задзіночаныя Нацыі, калі Масква адкіне прапавіцыю.

Далей праф. Дабранскі абгаварваў становішча дзяржаўнага дэпартаманту да рэзалюцыі. Становішча гэтае негатыўнае. У двух пісьмах дзяржаўнаму дэпартамант даводзіць, што прыняцьце рэзалюцыі толькі «падтрымае савецкі міт пра незалежную Украіну і Беларусь» і што пазьбіўная ці негатыўная пастанова Крэмля ў гэтай справе «паводля ўсёй прадападобнасьці прыйдзе ад імя Украінскай і Беларускай ССР і гэтым спосабам утрымае фікцыю канстытуцыйнай суверэнасьці...»

Праф. Дабранскі пытаецца, у чых вачох гэты міт будзе падтрыманы і цьвердзіць, што ні Украінцы ні Беларусы ня будуць заглядацца гэтак на справу, таму што яны ведаюць, што яны паняволеныя, а вольны сьвет, які арыентуецца ў сытуацыю, таксама ня будзе засьлеплены «гэтым мітам». Якраз рэзалюцыя Сміта мае на мэце дапамагчы гэты міт разьвіць і падтрымаць нерасейскія нацыі ў іхных імкненьнях да свабоды і незалежнасьці. Прыкладаючы крытэрыі «міту» да Украіны і Беларусі, гэтая самая крытэрыя мусіла-б быць прыкладзена і да сатэлітаў. Іх напэўна ня можна вызначыць суверэнізмам і тэты таму, што ў іхных сталіцах разьвіваюцца амерыканскія амбасадары. Палітыка дзяржаўнага дэпартаманту, дзе яшчэ далей пераважае ідэалёгія Кьнінэна, ідзе ў разрыз із становішчам прэзыдэнта Айзэнгаўэра, — цьвердзіў праф. Дабранскі.

Далейшым сьветкам быў др. Іван Рэштар з Прынстонаскага ўнівэрсытэту, аўтар працы «Украінская Рэвалюцыя». Ён даводзіў, што бальшавізм у Украіне і Беларусі быў насаджаны звонку. Аб гэтым сьведчыць факт, што ў 1922 годзе толькі 24% сяброў партыі ў Украіне былі Украінцы і толькі 21% Беларусаў у Беларусі... У 1944 годзе ўсе 16 рэспублік дасталі права на міністэрства заможных справаў, але ў практыцы толькі Украіне і Беларусі дазволена зарга-

(Заканчэньне на 3-й балоне)

„Новы курс“ у сатэлітных краінах

МАДЗЬЯРСКІЯ І УСХОДНЯЯНІМЕЦКІЯ МЭРАПРЫЕМСТВЫ НЕ ПАШЫРАЮЦА НА ІНШЫЯ КРАІНЫ

Хаця ад часу абвешчання новага курсу ў камуністычнай Мадзьяршчыне мінуў бадай што месяц, у іншых сатэлітных краінах Масквы не заўважаецца якой-небудзь зьмены нутранага й эканамічна-палітычнага становішча. Хаця ў Чэхаславаччыне ў канцы чэрвеня быў абвешчаны дэкрэт аб узмацненьні дысцыпліны працы на прадпрыемствах з 6, 7, хаця румынскія ўрадаўцы выдалі распараджэньне аб палепшаньні забясьпечаньня гарадзкога насельніцтва хлебам, бульбай, фруктамі і цукрам да пастановы аб палепшаньні абавязкаў дзяды сельскагаспадарскіх прадуктаў, усё-ж гэтых мерапрыемстваў нельга разглядаць як паралель да радыкальнай зьмены камуністычнай тактыкі ў Мадзьяршчыне і ў савецкай акупацыйнай зоне Нямеччыны. Ад Польшчы да Баўгарыі палітыка камуністычнай партыі праводзіцца паводля старой лініі. Гэтая розніца між падзеямі ў Мадзьяршчыне і іншымі сатэлітнымі краінамі прымусіла афіцыйную прапаганду ў Польшчы доўгі час трымаць у сакрэце перад польскімі масамі праграму новага мадзьярскага ўраду. Камуністычная прэса паведаміла толькі пра факт утварэньня ў Мадзьяршчыне новага кабінету і што прэм'ер-міністар Нодзь абвешчыў урадавую заяву. Але пра зьмест гэтай заявы ня было сказана ніводным словам. Польскія работнікі і сялыне даведзіліся пра тактычную зьмену камуністычнага рэжыму ў Мадзьяршчыне толькі прыпадкова, калі было апублікаванае рэзюмэ прамовы Ракошага, у якой ён успакайваў камуністычную партыю, што новая тактыка не мяняе асноўнай мэты камунізму. Для польскіх масаў пытаньне новых нормаў працы, палітыкі калектывізацыі і супраць касьцельнага змаганьня сталіся прабным каменем магчымых зьменаў дасюлешняга курсу польскай камуністычнай партыі. У ніводнай з гэтых трох галінаў не дайшло дагэтуль да зьменаў. Партыйная й прафсаюзная прэса перапоўненая лёзунгамі змаганьня за безагляднае ажыццяўленьне павілічаных нормаў працы ў розных галінах прамысловасьці й будаўніцтва. Цэнтральныя органы камуністычнай партыі «Трыбуна Люду» піша пра «зацятае змаганьне за перавыкананьне новых нормаў працы, базаванай на ўзмоцненай дысцыпліне працы», і робіць партае ўвагі сьцьверджаньне, што «новыя нормы работніцкай змушаюць да шуканьня новых мэтадаў працы».

Характарыстычным для далейшага праводжання старой партыйнай тактыкі ёсьць, між іншым, сьцьверджаньне высокага партыйнага функцыянара з камісіі партыйнай кантролі Міхлевіча ў цэнтральным органы камуністычнай партыі аб «што раз большым класавым змаганьні». Падобна гучэла таксама прамова польскага прэм'ер-міністра і правадыра кампартыі Бэрута, якую ён сказаў з нагоды камуністычнага сьвята 22 чэрвеня, у якой гаварыў пра патрэбу выкананьня эканамічнага 6-годняга пляну ў індустрыялізацыі Польшчы. Словы Бэрута аб тым, што заданьне партыі палягае ў яшчэ большай і ўсебаковай дапамозе для сельскагаспадарскіх таварыстваў і іхнаму далейшаму разьвіцьці, паказваюць на брак зьмены ў палітыцы калектывізацыі камуністычнага рэжыму Польшчы. Гэтае самае датычыцца анты-

касьцельнага змаганьня. Хаця камуністычны ўрад 22 чэрвеня звольніў 16-цёх сьвятароў і тры законныя зьвязніцы, — у гэтым акце прапагандова падчыркнута ролю інтэрвэнцыі пракамуністычных «паступовых каталікоў», — беспасярэдна пасьля гэтага была распачатая новая зацятая кампанія супраць галавы каталіцкага касьцёлу Польшчы кардынала Вышынскага і супраць сакратара япіскапату япіскапа Хораманскага. На аснове дадатковых пастановаў да дэкрэту з 9 лютага аб падзеле пасадаў найвышэйшай адміністрацыі правы япіскапату былі ўжо абмежаваныя, і бездаказнасьць камуністычных устаноў была пашыраная. Духовнікі маюць, як дзяржаўныя чыноўнікі, выпавіць спецыяльныя анкеты, зазначаючы аб сваім сацыяльным паходжаньні, дасюлешняй дзейнасьці і палітычнай ляяльнасьці. Забаронены перад некалькімі месцамі каталіцкіх тэдычэвік у Кракаве «Тыгоднік Повшэхны», хаця ўжо паявіўся, але пад новай рэдакцыяй, якая была створаная зь ведамых пракамуністычных калібараў. Перадавы артыкул калісьці незалежнага журналу гаварыў аб патрэбе змаганьня супраць «эмацыянальнага каталіцызму» і бачыў заданыя каталіцкай прэсы ў спалучэньні рэлігійнага пачуцьця зь дзяржаўнай рэцыяй «народна-дэмакратычнай» краіны. Гэты абраз ўзмоцненай актывізацыі камуністых у касьцельным жыцьці Польшчы пашыраўся па ўсёй краіне — на канфэрэнцыях, якія былі арганізаваныя «патрыятычнымі сьвятарамі». На падобных зборках прыхільныя да ўраду духоўнікі выконвалі заданьні, у якіх яны мусілі інфармаваць насельніцтва аб «фашыстаўскай і рэваншавай прапавіцы» 17 чэрвеня ў усходнім Бэрліне.

Паведамленьні з Баўгарыі і Румыніі ствараюць падобны абраз падзеяў, як і ў Польшчы. Кампанія «за ўвядзеньне новых, тэхнічна абрунтаваных нормаў працы» на баўгарскіх прадпрыемствах не паслабілася і пасьля ўвядзеньня новага курсу ў Мадзьяршчыне. У Румыніі камуністычныя верхаводы вымагалі на партыйных сходах із сельскіх актывам выкананьня пастановаў кангрэсу сельскагаспадарскіх таварыстваў (г. зн. калгасаў — Рэд.), які адбыўся на пачатку году, аб прысьпяшэньні палітыкі калектывізацыі.

Сумліўна, ці зможа Масква стала ўтрымліваць гэтыя розныя лініі тактычных уступаў у Мадзьяршчыне і Усходняй Нямеччыне і праводзіць базь цярпяць старую палітыку ў іншых сатэлітных краінах. Паводля верагодных паведамленьняў з камуністычных колаў сатэлітных краінаў, партыйныя ўстановы і прафэсійныя саюзы Польшчы, Чэхаславаччыны, Баўгарыі і Румыніі што раз сільней штурмуюцца пытаньнямі, чаму заведзена ў Мадзьяршчыне новая лінія не знаходзіць прымяненьня ў іншых краінах. Нізавыя партыйцы ня могуць, звычайна, даць на гэта адказу і ў сваёй незараднасьці зьвяртаюцца да цэнтральных партыйных устаноў із справядлічымі аб новым становішчы, якое зьляжылася. Партыйныя агітатары намагаюцца насамперш уціхамірыць выбуховыя настроі работніцкай і сялян цытатамі з прамовы мадзьярскага камуністычнага пра-

(Заканчэньне на 3-й балоне)

Канстэрнацыя сярод адзінаведзямцаў

Спачатку разьбіцьцё былага КЦАБ-у на дзьве ўзаемна варажыя частцы, а цяпер афіцыйная ліквідацыя абедзьвюх гэтых фракцыяў Амерыканскім Камітэтам выклікала сярод адзінаведзямцаў расейскіх колаў на эміграцыі запраўдную канстэрнацыю й трывогу. Гэта і зразумела, калі ўзяць пад увагу бісспрочны факт, што бэсаваротная сьмерць штучна змантаванага КЦАБ-у зьяўляецца адначасна поўным банкрутам рэакцыйнай расейскай адзінаведзямцаўскай палітыкі ў вачох амерыканскіх палітычных дзейнікаў.

Дзе прычыны такой няўдачы? Расейская рэакцыя з былае фракцыі КЦАБ-у Керэнскага—Мельгунова зусім правільна яе знаходзіць у акцыі Парыскага Влёку, які паказаў патэнцыяльную сілу нерасейскіх народаў СССР і іхную становішчы ў вабароне сваіх справядлівых нацыянальных правоў, парушаных і штучна абмежаваных статуатам былага КЦАБ-у, з аднаго боку і скрайны шавінізм, рэакцыйнасьць і імкненьне да дамінацыі групы Керэнскага—Мельгунова супярэчныя з элемэтарнымі асновамі дэмакратыі, з другога. Што якраз акцыя Парыскага Влёку спрычынілася да ўпадку КЦАБ-у, сьцьверджае й сам КЦАБ Керэнскага—Мельгунова ў № 1 свайго «Вестніка» за жнівень 1953 г. Там між іншым гаворыцца, што «Крызіс Каардынацыйнага Цэнтру» быў «штучна выкліканы Парыскім мэмарандумам нацыянальных «эргыльных урадаў» з 31 сакавіка 1952 г. і наступіўшай

за ім «акцыяй» насільнага перавярненьня КЦАБ-у ў прынцыпова новы «Міжнародны нацыянальна-антальшавіцкі Каардынацыйны Цэнтр» з прынцыпова новым статуатам, зь якога прадбачліва былі выкінутыя прынцыпы непрадрашчэства, пасьлядоўнага народаўладзьдзя, прытатна свабоднага народнага воляўзьяленьня ў разьвязаньні нацыянальнага пытаньня і замацоўвалася манаполія прадрашчэна-сэпаратыстычных элемэнтаў нацыянальных эміграцыяў».

Ролю Парыскага Влёку ў развале й ліквідацыі КЦАБ-у яшчэ выразней падчыркнуў сам удзельнік многіх перагавораў Салаўёў-Ваброў на мітыngu групы расейцаў 2 жнівень у Нью Ёрку, прысьвечаным памяці ген. Уласава і справе каардынацыйнага цэнтру. Ён сьцьвердзіў цяжасьць для Расейцаў стварэньня жадамы для іх каардынацыйнага цэнтру, бо «сэпаратысты-шавіністы» патрапілі накінуць захадняму сьвету ідэю распадзёлу Расей, г. зн. Савецкага Саюзу. Ён пайнфармаваў, што КЦАБ Керэнскага даручыў яму весць перагаворы із старшынёй Амерыканскага Камітэту адміралам Стыўэнсам, але гэтыя перагаворы не далі для Расейцаў жадамых вынікаў, і яны заявілі, што не дазваляць рабіць на сябе ціску. Мітынг пастанавіў цераз галавы кіраўнікоў Амерыканскага Камітэту зьвярнуцца з жалбай да амерыканскага грамадзянства. Пад воплескі прысутных чуліся выкрыкі: «Пракжым і бязь іх!» Гэта значыць без Амерыканскага Камітэту.

Палітычныя Навіны

(Заканчэньне з 1-ай балоны)

Савецкія палёгкі для Усходняй Нямеччыны. Пасьля трохдзённых перагавораў у Маскве прадстаўнікоў ураду г. зв. «нямецкай дэмакратычнай рэспублікі» з прадстаўнікамі савецкага ўраду быў абвешчаны камунікат, у якім гаварылася, што СССР дае вялікія палёгкі Усходняй Нямеччыне, пайменна: 1. ад 1. 1. 1954 г. будучы спынены ўсякія рэпарацыйныя выплаты Савецкаму Саюзу; 2. зварот Нёмцам 32 вялікіх прамысловых прамысловых прадпрыемстваў, якія дагэтуль працавалі для СССР; 3. зьвальненьне засуджаных у СССР нямецкіх ваеннапалонных за выключэньнем тых, якія дапусьціліся «цяжкіх праступкаў супраць чалавечтв і міру»; 4. зьніжэньне коштаў акупацыі з 1,95 мільярдаў усходніх марк да 1,6 мільярда; 5. паднясеньне дасюлешняй дыпламатычнай місіі СССР у Нямеччыне да ўзроўня пасольства; 6. адпушчэньне для савецкай зоны Нямеччыны крэдытаў у вышыні 485 мільярдаў рублёў; 7. Савецкі Саюз яшчэ ў гэтым годзе мае даць Усходняй Нямеччыне прадуктаў і сыра на суму 590 мільёнаў рублёў. У заходніх колах уважаюць, што гэтыя савецкія палёгкі маюць выключна прапагандовы характар з мэтай ўплыву ў сваю карысьць на вынікі парлямэнцкіх выбараў у Заходняй Нямеччыне.

Вялікая забастоўка ў Францыі. 7 жнівень ў Францыі пачалася забастоўка паштовых і чыгуначных урадаўцаў у знак пратэсту супраць праекту ўраду Ляніеля правесці за іхны кошт значныя дзяржаўныя ашчаднасьці. Забастоўка была выкліканая сацыялістымі й некаторымі каталіцкімі партыямі і была падтрыманая камуністамі. Ад 13 жнівеньна да забастоўкі далучыліся й працаўнікі электрастанцыяў, газавых і ўрадаўцы іншых рэсортаў, а таксама й работнікі мэталургічнай прамысловасьці. Забастоўка прыняла масавыя разьмеры і ў дні найвялікшага ейнага насленьня абыймала звыш чатырох мільёнаў урадаўцаў і работнікаў. Яна прынесла вялізарныя матарыяльныя шкоды для Францыі. 26 жнівень забастоўка спынілася.

Саветы маюць вадародную бомбу. На апошняй сэсіі Вярхоўнага Савету СССР Маленкаў заявіў, што Амерыка ўжо ня мае манаполію на вадародную бомбу, бо яе маюць ужо і Саветы. Гэтае паведамленьне савецкага прэм'ера з пачатку было прынятае на Захадзе сьпітчына й зь недаверам. Аднак савецкі ўрад 20 жнівеньна паведаміў, што ў СССР адбылося першае выпрабаваньне вадароднай бомбы. Амерыканская камісія для атамнай энэргіі коротка пасьля гэтага пацвердзіла паведамленьне савецкага ўраду й асьветчыла, што ў Саветах 12 жнівеньна ўзапраўды адбылося выпрабаваньне вадароднай бомбы.

Італія мае напасьледак урад. Пасьля таго, калі двум першым палітыкам — Дэ Гаспэры і, пасьля яго, Піцінэні не ўдалося стварыць новага пасьля выбараў італьянскага ўраду, бо парлямэнт ім ня выразіў вотум даверу, місія гэтая ўдалася трэцім разам італьянскому палітыку Джузэппэ Пэля. Створаны ім урад атрымаў падчас галасаваньня ў парлямэнце 24 жнівеньна вотум даверу 315 галасамі супраць 215 і пры 44, што ўстрымаліся ад галасаваньня. Новы прэм'ер Пэля аднак

асьведчыў, што свой урад ён уважае за «пераходны», які, такім чынам, ня будзе рабіць ніякіх новых палітычных ходаў, трымаючыся дасюлешняй палітычнай лініі.

Рэвалюцыя ў Пэрсіі. Пасьля доўгага канфлікту між перскім шахам і прэм'ерам Мосадэкам дайшло апошнімі днямі да крывавак разрухаў і «падвойнага» дзяржаўнага перавароту. 15 жнівеньна прэм'ер Мосадэк выдаў дэкрэт аб дэтрнізацыі шаха й назначэньні генэрала Сагды ягоным наступнікам, у сувязі з чым шах быў змушаны ўцякаць у Рым. Адначасна Мосадэк правёў шматлікія арышты прыхільнікаў шаха. Але тры дні пазьней, 19 жнівеньна ўдалося прыхільнікам шаха і вернай яму арміі ськінуць урад Мосадэка і яго самога арыштаваць. На чале ўраду стаў ген. Сагды. У краіне дайшло да крывавак разрухаў. Пасьля гэтага шах вярнуўся з Рыму назад у Тэгеран і апанаваў сытуацыю. Аж да апошніх дзён адбываюцца масавыя арышты прыхільнікаў Мосадэка.

Чэрчыль вяртаецца да ўлады. Брытанскі прэм'ер Вінстон Чэрчыль, які ўжо калі двух месяцаў з прычыны стану здароўя не бярэ ўдзелу ў палітычным жыцьці, 18 жнівеньна прыняў ўдзел у паседжаньні брытанскага ўраду. Гэта абазначае, што Чэрчыль пераймае ўжо актывнае кіраўніцтва ўрадам Вялікабрытаніі.

Перад другой фазай прадуктовай дапамогі Усходняй Нямеччыне. 15 жнівеньна закончылася ў заходнім Бэрліне першая фаза прадуктовай дапамогі галадаючаму насельніцтву Усходняй Нямеччыны, падчас якой было раздадзена 2,8 мільёна прадуктовых пачкоў. Другая фаза такой дапамогі распачнецца 27 жнівеньна ў заходнім Бэрліне. Для гэтае мэты ўжо прыгатавана звыш аднаго мільёна прадуктовых пачкоў, а да 1 верасьня будзе прыгатавана яшчэ 300.000.

У Каміры будзе праведзены плебісцыт. У выніку доўгіх перагавораў між прэм'ерамі Індыі й Пакістану ў справе Каміры пастаноўлена, што ў гэтай спрэчнай акрузе будзе праведзены агульнанародны плебісцыт. Гэтым дагаворам абедзве дзяржавы зьліквідуюць напасьледак зацяжных спрэчкі, якія вядуцца ад шасьціх год за тое, да каго павінны належыць Каміры.

Францыя гадзілася з дамаганьнямі Камбоджы. У вадной ночы да ўраду індэкайскай дзяржавы Камбоджы Францыя выразіла згоду поўнасьцю перадаць Камбоджы ўладу над арміяй, паліцыяй і правадаўствам краіны. Пасьля гэтага Камбоджа фактычна атрымае поўны суверэнітэт.

Звыш поўмільёна ўдэкачоў. Заходня-бэрлінскі сэнатар для сацыяльных справаў паведаміў 22 жнівеньна, што толькі ад пачатку бягучага году звыш 250.000 жыхароў Усходняй Нямеччыны ўцякло ў заходні Бэрлін. Зь іх 213.000 было перавезена лётніцкай дарогай у Заходнюю Нямеччыну.

Дзесяцігадовае прымусовае навучаньне ў СССР. З пачаткам новага школьнага году ў СССР уваходзіць у жыцьцё новы школьны закон, паводля якога школьны прымус будзе расьцягвацца на дзесяць гадоў. Дагэтуль абавязкавае школьнае навучаньне абыймала сем гадоў.

(Заканчэньне на 3-й балоне)

Няхай гавораць самі дакумэнты

Няўпінна і сыстэматычна праводжа-ная палітычная дзіч БНР-аўшчыны хва-брыкуе на балонах сваёй прэсы самыя фантастычныя выдумкі па адрасу на-шых найвыдатнейшых палітычных дзе-ячоў, гэтак і па адрасу беларускага вы-звольнага руху ў цэлым з мэтай яго кам-прамітацыі ў вачох чужынцаў. Мы не зьвярнулі-б увагі на гэтыя ўсе недарэч-насьці ў такой ступені, як гэта робім ця-пер, калі-б запраўды людзі гэтыя, кары-стаючыся нашым маўчаньнем, не дайшлі да крайняй абнаглеласьці, далей якой

ісьці ўжо нельга. Мы не намераны ўва-ходзіць тымчасам у палеміку зь «Неза-лежнай Беларусі» і згуртаванымі ва-кол яе людзьмі адносна таго, як яны былі прынятыя ў КЦАБ Мельгунова-Керэнскага, а потым былі выключаныя, як і з усьей іншай пісанай гэтай газэт-кі й ворганамі Попкі, а зьмяшчаюць толь-кі два дакумэнты з пачкі атрыманых намі, якія паказваюць нашаму чытачу, што гэта за людзі, якую яны зь сябе прадстаўляюць маральную вартасьць, каб зь імі ўглыбляцца ў палеміку.

ЗАЯВА-ДАНОС МЕЛЬГУНОВУ І ШЭ РАГУ АМЭРЫКАНСКІХ УСТАНОВАЎ, ПАДПІСАНЫ ЗАРЭЧНЫМ ЗГОДНА З ПАСТАНОВАЙ БНР

Беларускі
Вызвольны Рух

Галоўны Штаб
Дня 11 жніўня 1953 г.
№ 0610/53

H. Q. DER WEISSRUTHENISCHEN
BEFREIUNGSBEWEGUNG

BYELORUSSIAN
LIBERATION MOVEMENT

HEADQUARTER

BWR, Postfach
(22a) Langenfeld/Rhld.
GERMANY

Представителю Американского Комитета
Освобождения от Голштемия Господину
К. В. И. Т. С., в городе Мюнхене, Германия.

Копии: Господину Адмиралу С. Т. И. В. Е. Н. С. - Пред-
седателю Американского Комитета Освобо-
ждения от Голштемия, в г. Нью-Йорке, США.

Господину Мельгунову - Председателю Коор-
динационного Центра Антибольшевистской
Горьбы, в г. Мюнхене.

Настоящим уведомляю Вас о том, что по моему докладу, сделанному, в резу-
льтате переговоров с Вами дня 12 мая 1953 года, Коллегия Белорусской
Центральной Рады в Нью-Йорке, по вопросу отнесения возможностей сотруд-
ничества белорусских политических организаций с Американским Комитетом
Освобождения от Голштемия в Координационном Центре Антибольшевист-
ской Горьбы, - Коллегия БНР дня 24 мая 1953 года рассмотрев мой доклад
вынесла следующее постановление:

1. Считать необходимым и вполне возможным ведение переговоров между
БНР и Американским Комитетом Освобождения от Голштемия с целью
отнесения путей к эффективному сотрудничеству между Координацион-
ным Центром Антибольшевистской Горьбы и Белорусской Центральной Ра-
дой, об'единяющей большинство политических и общественных белорус-
ских организаций на эмиграции.
2. Эти переговоры, провести как с руководством Американского Комитета
Освобождения от Голштемия, находящимся в Нью-Йорке, так и с его
Представительством и Руководством КЦАБ, находящимся в Мюнхене.
3. Для проведения переговоров в Мюнхене считать компетентными предста-
вителями: Первого Вице-секретаря Коллегии БНР - начальника Главного
Штаба БНР - подполковника Л.А. Заречного; Второго Вице-секретаря Кол-
легии БНР - Председателя Германско-Белорусского Комитета Социально-
Правовой Защиты - майора В.Сенюка; и Председателя Правления Об'едине-
ния Белорусских Патриотов - капитана Д.Попко.

Для переговоров с руководством Американского Комитета в Нью-Йорке
- выделить специальную Комиссию в составе: от БНР - Инженера А. Ру-
саса, Председателя Коллегии БНР, и доктора Аркадия Орехова - Вице-пред-
седателя Коллегии БНР; от других политических и общественных бело-
русских организаций - доктора Николая Шчорса - Председателя Амери-
канско-Белорусского Конгрессового Комитета.

Одновременно уведомляю Вас о том, что 19-20 мая 1953 года Главным Шта-
бом БНР было проведено совещание руководителей Белорусских Политичес-

ких организаций, с участием находящихся в Германии членов Коллегии БНР
и в присутствии Председателя БНР проф. Р.Островского, на котором также рас-
смотрено было сотрудничество белорусских политических организаций
в Американском Комитете и Координационном Центре Антибольшевистской
Горьбы, которое произошло почти аналогичное как и коллегия БНР постановило.

Кроме того, сообщив, что, резко осудило практикуемую Американским Коми-
тетом Освобождения и КЦАБ политическую вовлеченность в КЦАБ всякого рода
авантюристических элементов, а также и элементов, связанных в прошлом
или в настоящем с разведывательными и агентурными органами СССР в его
составлении. В данном случае, сообщив, имеет место белорусская группа, так
называемую БНР или Абрамчик, который сам лично окончил школу советско-
го шпионажа в Москве около Никиты и 29 раз, по его собственному заявле-
нию, переходил нелегально границу с Польшей в СССР и обратно; исполнил
задания Коминтерна на границах СССР в Чехословакии и Франции, а также,
будучи агентом-двойником состоял на аналогичной работе и в ГРТАПО.
Кроме того, Секретной Службе Главного Штаба БНР известно, что большинство
руководителей активной группы Абрамчик, находящегося главным образом
теперь в США, являются основательно вовлеченными в агентурной деятель-
ности либо на пользу СССР, либо на пользу Польского Коммунистического
Правительства в Варшаве, и потому - совещание постановило поставить об
этом в известность в Американский Комитет Освобождения, а также - передать
в Комиссию Сенатора Мак Карти в Вашингтоне все материалы, имеющиеся в
распоряжении Секретной Службы Главного Штаба БНР.

Одновременно БНР считает, что если бы Абрамчик и его приближенные
даже и были вовлечены в агентурной деятельности, то эта группа, со-
гласно Статуту КЦАБ, не имеет права на репрезентацию белорусской общес-
твенности в КЦАБ и Американском Комитете, как группа тоталитарная, отвер-
гающая принцип демократизма, не имеющая у себя законно избранного руко-
водящего центра и представляющая собой всего лишь незначительный про-
цент белорусской эмиграции, вверженной Абрамчиком и его сообщниками.

Рассматривая вопрос сотрудничества белорусской политической эмиграции
с Американским Комитетом и КЦАБ - совещание считает, что в дополнение
к вышеуказанным названиям Американского Комитета, необходимо было бы
еже по возможности поправки в Статут КЦАБ, чтобы участие в нем бело-
русских организаций было вполне возможным. А во-вторых, - в КЦАБ должна
была бы быть представлена вся белорусская политическая эмиграция, а
обеспечение этого либо через руководство или существующих белорусских по-
литических организаций, либо - через новое Белорусское Эмиграционное
Представительство, избранное на строго демократических началах Всеми-
радикальной Белорусской Конференции.

Ввиду всего вышесказанного, было бы желательно вкратце скорее обсу-
дить этот вопрос детально с Вами, как с Председателем Американского
Комитета, а также и с Господином Мельгуновым - как с Председателем
КЦАБ. С нашей стороны приняло участие в этом обсуждении - Я.Майор
Сенюк и капитан Попко.

С совершенным почтением,
Начальник Главного Штаба
БНР
Л.А. Заречный.
Расходы связанные с этим вопросом, были бы желательно, чтобы бы-
ли отнесены за счет либо Американского Комитета, либо - за счет
КЦАБ.

Не даём ніякіх камэнтараў да гэтага аўтараў гэтага даносу, што ўсе абвіна-
дакумэнты, бо кажны з нашых чытачоў вачаньні Прэзыдэнту Абрамчыку зьяў-
можа зрабіць сам лёгка зь яго вывады. Людзіца сьпечаныя із собікх біяграфіяў
Зацемім толькі адно характэрнае для падпісавшых гэты данос. Усім белару-
сам

рускаму грамадзтву вельмі добра веда-
ма, што Абрамчык ад 1920 году стала
пражываў у Заходняй Беларусі да канца
1924 году, дзе быў зьвязаны вучыцель-
скай працай і сканчэньнем гімназіі. Ра-
зам з гэтым, будучы падпарадкаваным
Ураду БНР у Коўні, ён на даручэньні
гэтага ўраду праводзіў рэвалюцыйна-
вызвольную работу, а таму ўжо ніякім
чынам ня мог скончыць тэй школы ў
Лішчы, аб існаваньні якой першы раз
даведалася нашае грамадзтва з вышэй уладаў.

АўТАВІАГРАФІЧНЫЯ ДАДЗЕННЫЯ ЗАРЭЧНАГА АБ САМЫМ САБЕ

Лянгенфельд, дня 30.7.52 г.

Яго Миласьці,
Генеральнаму Сакратару
Института Беларусаведи,
Сп.Рихаму-Рыскаму
Мадрид, Гішпанія.

Высокапаважаны і Дарагі Гаспадару!

Выбачце, калі ласка, што так доўга не атказваў на Ваш
ліст, у якім Вы прапанавалі мне аб'явіць вайскова-гіс-
тарычнаму сэкцыю Інстытута. - Ветліва прашу Вас, не
прынімае гэта за "несалідны" адносіны да Вас!
Справа вось у чым. 3 ліста, я чамусьці (не безпадастаў-
на?), было зрабіў высноў, што Вы маеце сувязь з генэ-
ральным штабам? - Шэраг Вашых запітаньняў, як мне зда-
валася, гаварыць за гэта. Няведаючы-х Вас, асабіста, я
было паставіў устрымацца да прывяду у Эўропу Прэ-
зыдэнта, які з Вами больш знаёмы. Сёньня, гэта справа
больш-менш высьвятлілася і я магу гаварыць на гэту
тэму больш канкрэтна.

1. Свой жыцццяпіс, не пасылаю, бо няведаю насколькі
Вы будзеце задаволены маею "персонай". Тым больш, што
я ўважваю: быць толькі Сакратаром Вайскова-Гістарыч-
нае Сэкцыі, можа быць нават безсэнсоўным. Толькі пра-
шу Вас, не сустракайце мяне, як кажуць, у "штэкі!"

2. Трохі аб сабе, а калі патрэбна будзе, то прыняў
асобна, як жыцццяпіс.
Я, скончыў Вышэйшую Школу Права Міністэрства Ёсьціцы
Беларускай ССР. Быў Сакратаром Народнага Камісара
(Міністра) Земляробства БССР, быў Кіраўніком Спраў
Упаўнаважанага Міністра Саўгасаў СССР пры Радзе Ми-
ністраў БССР, аа часе Галадзёда-Чарвякова. Быў Сакра-
таром Спецыяльнае Коллегіі Вярхоўнага Суда Беларусі,
і, да 1941 году - быў Інспектарам і Начальнікам АХО
(Адміністрацыйна-Гаспадарчага Аддзела) у сьстэме
НКВД СССР. Абоў 6 гадоў сьсылкі на Далёкім Усходзе
у так званым Хабараўскім Краю. Быў у Чырвонай Арміі,
лейтэнант. Займаў становішча Заступніка Начальніка
ПФС 177 палка 19-й Арміі. Быўся супроць немцаў пад
Смаленскам, бараніў Смаленск роўна тры месяцы. Быў
тут-жа два разы ранены і захоплены немцамі у палон.
3 1942 году, па старане антыбальшавіцкіх вайсковых
сілаў. Кіраўнік Сэкцара Прапаганды 9-й пандэрнай
Арміі. Восень 1942 г. - арганізатар добраахвотных
батальёнаў у Смаленшчыне, атэстованы у ранг старшага
лейтэнанта. Вясной 1943 году - Начальнік Контрразведкі
кі Рослаўскай Обласці, пад маім кіраўніцтвам 16 раё-
наў і значыць, столькі-х пададзелаў контрразведкі.
Летам 1943 году - Начальнік Кіраўніцтва Сакрэтнай
Службы у Вабяржскім Округу. Пачатак 1944 году, началь-
нік контрразведкі пры штабе 9-й Арміі. Тут ужо атэста-
ван у ранг капітана. Вясна 1944 году, Начальнік Кіраў-

ніцтва Дзяржаўнае Васьпекаў у сьстэме збройных сілаў
на Беларусі. Лета 1944 - май 1945 г., да дня капітуля-
цыі, Начальнік Аддзела Інстэрнае Разведкі пры СС
Гаўтэмце Кальтэрбрунэра (Заступнік Гімлера). Тут я
уху у рангу маёра. Пасьля капітуляцыі, 15 месяцаў пад
арыштам. Звольнілі, абмануў, салгаў, немцы памаглі. Праз
паўгода - зноў арыш, зноў сяджу 15 месяцаў за кратамі
Нарэшце - выпускаюць!
У 1948 г. забіраюць гаспадары тае дзяржавы, куды вьне-
хаў...
Забіраюць мяне да сябе. Даюць усё пат-
рэбнае для працы. Працую каля 4-х гадоў я Начальнік
беларускай сакрэтнай службы. Еду у той горад дзе сёнь
я астанавіўся...
Арганізоўваю падземны рух.
Закладаю афіцэрскую школу, рыхтую кадры, вучуся і сам.
Па сканчэньню школы, атрымую падпакоўніка.
Адным словам, да гэтага ранга, я праслужыў роўна 18 га-
доў, плюс - дзьве школы.
Але, я малады - мне толькі 37 гадоў. 3 дому, на свае
уласныя харчы, пайшоў 16 гадовым юнаком. Вну камсамоль-
цам - адкамунізаваўся!

Вось, Дарагі Гаспадару, мой каротенькі жыцццяпіс...

Дзеся таго каб працаваць у сьстэме Вашага Інстытута,
я гатоў. Але, я пастаўлю пэўныя варункі. Проста займа-
ца пісанай, дзеся таго каб нешта пісаць, я не пайду!
Гэта, аднак, не значыць, што я супроцьстаўляю, - не!
Калі гэта патрэбна для нашае справы, я гатоў і буду
памагаць. Але я стаўлю пытаньне з практычнага пункту
гледжаньня.

Да справы вызнаньня Беларусі і Украіны

(Заканчэньне з 2-ой балона)

нізаваць гэтыя міністэрствы. На думку
др-а Рэшэтар, толькі тактычныя кан-
цэсіі ўваля Украіну і Беларусь у Задзі-
ночаныя Нацыі. Але гэты новы статус
Украіны і Беларусі, якога цяпер Ма-
сква, бадай, шкадуе, ёсьць галоўным
аргумэнтам за прыняцьцем рэзалюцыі
Смита. Гэта дасьць украінскаму і бела-
рускаму народам надзею, што яны самі
змогуць пастанаўляць аб сваім лёсе.

Другім аргумэнтам за ўстанавленьне
дыпламатычных узаемадачыненьняў
ёсьць факт прыналежнасьці Украіны і
Беларусі да ЗН. З усіх 59 сяброў ЗН
ЗША ня маюць дыпламатычных уза-
емадачыненьняў толькі з гэтымі двума.
Гэта зьявіцца ненармальнае. Трэцім
аргумэнтам др-а Рэшэтар ёсьць псыха-
лягічны эфэкт, а чацьвёртым — боль-
шая пайфармаваньне на мясцох, у Ки-
еве і Менску. У сувязі з гэтым Амэрыка
будзе мець магчымасьць беспасярэдня
пазнаёміцца з гэтым вялікім камплек-
сам спраў, якому імя — нацыянальная
проблема СССР.

Чарговым сьветкам быў прафэсар Ка-
ломбійскага ўнівэрсытэту Клерэнс Мэ-
нінг. Ён зьбіваў аргумэнты, высюваныя
супраць рэзалюцыі: кошта, небясьпека
камуністычнай інфільтрацыі і легаль-
насьці тэорыі. Два першыя закіды
ніястотныя, сказаў праф. Мэнінг, а трэй-
ці абапэртны на хвалёным разуме-
ньні легалізму. У сваёй гісторыі Амэрыка
паказала, што яна ня прыдэржваецца
хвалёнага легалізму. Прэзыдэнт Мон-
ро вызнаў незалежнасьць рэспублікі г.
зв. Новай Гішпанія, а прэзыдэнт Віль-
сон — нацыі калішнія Аўстра-Вугор-
скай манархіі. У нашым выпадку маем
справу з дзьвюма дзяржавамі, сябрамі
ЗН, якія маюць усе азнакі незалежна-
сьці і суверэнасьці. Пазыцыя амэры-
канскіх дыпламатаў у Кіеве і Менску
нічым ня будзе розьніца ад пазыцыяў
у Варшаве ці Букарэшце. Гэтую хвалё-
ную легалістычную тэорыю, якой імя
«адзіная недзялімая», фактычна пад-
дэржваюць усе Рэйсы, а таксама тыя
Амэрыканцы, што ўсё сваё знацьне аб
проблеме атрымалі з расейскіх жаролаў.

Напаследак сьветчылі праф. Граноў-
скі і др. Пап. Праф. Граноўскі яшчэ раз
прывёў аргумэнты ў карысьць рэзалю-
цыі, а др. Пап з Нотр-Дэймскага ўнівэр-
сытэту глыбока спыніўся над прабле-
маю расейскага народу і даводзіў, што
гэты народ ня будзе падтрымліваць сва-
іх правадзюў і ня будзе змагацца су-
праць незалежнасьці Украіны і Бела-
русі.

Сусьветныя прэсавыя агенствы і ра-
дыёстанцыі 22 ліпеня 1953 г. падалі на-
ступнае паведамленьне з Вашынгтону:
«Створаная Камісіяй для замежных
спраў амэрыканскай палаты рэпрэзэн-
таў падкамісія прыняла сьняня рэ-
залюцыю, каб ЗША вызначылі сваіх
дыпламатычных прадстаўнікоў пры ўра-
дах рэспублік Украіны і Беларусі. У гэ-
тай пастанове расходзіцца перадусім пра
падчыркненьне з боку ЗША, што яны
вызнаюць права на незалежнасьць гэ-
тых краінаў».

Мы ня маем асабліва вялікай надзеі,
што гэтая рэзалюцыя пройдзе з такім
паспехам праз усе інстанцыі амэры-
канскага кангрэсу, як прайшла ў пад-
камісіі замежных спраў палаты рэ-
прэзэнтантаў, і станецца законам. Гэта
тым больш, што міністэрства замежных
спраў ЗША (дзяржаўны дэпартамант),
як успаміналася вышэй, высказалася
супраць рэзалюцыі. Яшчэ больш зьяў-
ляецца сумліўным, што, у выпадку пры-
няцця гэтай рэзалюцыі, Масква зго-
дзіцца на ўстанавленьне амэрыканскіх
насьольстваў у Менску і Кіеве, добра
здаючы сабе справу, што такі крок уз-
можыў бы антыкамуністычныя настроі
сярод Беларусаў і Украінцаў і яшчэ
больш заклікаваў бы сярод іх анты-
мажускоўскія нацыянальныя рухі, якія і
бяз гэтага прыносяць Саветам ня мала
клёпату. Тым ня меней, аднак, сам факт
уважэньня гэтага праекту ў Кангрэс,
ягоны разгляд у падкамісіі замежных
спраў палаты рэпрэзэнтантаў і яго
прыняцьце гэтай камісіяй мае для нас
вялікае палітычнае і прапагандавае
значэньне. Гэта паказвае, што беларус-
кая праблема стала міжнароднай праб-
лемай і знайшла на парадку дня най-
вышэйшых заканадаўчых ворганаў най-
магутнейшай дзяржавы сьвету.

Толькі факт разгляду гэтай рэзалю-
цыі мог бы ўжо выклікаць пажаданьня
фэрмэнты сярод беларускага і украін-
скага народаў, калі-б быў ён даведзены
да іхнага ведама. На жаль, радыястан-
цыі «Голас Амэрыкі», «Вольная Эўропа»,
«Вызваленьне», «Bi-Bi-Ci» і інш., пры-
значаныя для інфармаваньня насель-
ніцтва па той бок жалезнай заслоны,
будучы абсаджанымі або расейскімі
адзіназдзяліцамі або зьвязанымі бя-
гучай афіцыйнай палітыкай, нспры-
хільнай справе вызваленьня, прысьвя-
цілі гэтай важнай для Беларусі і Укра-
іны праблеме ўсяго толькі каротчкія
зацемкі.

Р. С.

(Заканчэньне на 4-ай балоне)

Няхай гавораць самі дакумэнты

(Тут пяць сказаў зь лісту Зарэчнага, які зьмяшчаюць правакацыйныя весткі аб людзях на бацькаўшчыне, апуська см).

1. Вайсковая-гістарычная сэкцыя Інстытуту знаходзіцца ў Нямеччыне. Кіраўніцтва Сэкцыяй я прымаю на сябе. У склад сэкцыі — пачлічу такіх як палкоўнік Высоцкі, мой прынцэп, скончыў вайсковую акадэмію імя Фрунзе ў Маскве. Праслужыў у арміі 28 гадоў, быў начальнікам штаба корпуса. Сёньня — Камандуючы Афіцэрскім Корпусам ВВР і мой заступнік. Выкладае тактыку і стратэгію ў амерыканскай афіцэрскай школе. Пачлічу падпалкоўніка Пінскага, начальніка штаба Афіцэрскага корпуса ВВР, былога начальніка штаба дывізіі пачлічу палкоўніка Партлеса, Генеральнага Інспектара ВВР, былога начальніка аператыўнага аддзела Прыволжскага ваеннага округу. Пачлічу маёра арміі маршала Ракасоўскага, былога ваеннага камэнданта гор. Веластока, начальніка штаба ВВР у Нямеччыне. Гэты новы перабежчык, прышоў сюды ў 1950 годзе. Адным словам, калі працаваў, то працаваў!

2. Што ж, як кіраўнік вайскова-гістарычнай сэкцыі мог бы даць паважнага? — Гісторыя мінула, 2-й сусьветнай вайны. Гісторыя партызанскага руху. Гісторыя падземнага руху. Памылкі немцаў і іх слабыя бакі. Арганізацыя партызанскага руху на выпадак вайны. Разведка, сучасная і будучая;

- а) Вайсковая разведка,
- б) Эканамічная разведка,
- в) Палітычная разведка.

Мэты і тактыка барацьбы супроць савецкае агентаў у часе вайны. Ясна, гэта толькі нататкі і нічога больш! Калі-б дайшло да сурьезных размоваў, то Вам трэба было-бы пагаварыць з афіцэрамі генеральнага штаба і яны зразу-мелі б маю думку. Я гавару аб гісторычных матэрыялах, гэта значыць — аб менш вартасных матэрыялах. Я, гавару, аб бліжэй і далей разведцы. Калі Гішпанскі

Генеральны штаб гэтым задзікавіцца, то тагды я прышлю канкрэтны аператыўны плян дзейнасьці і прышлю сьмэту.

3. Трэба сродкі (грошы) на утрыманьне апарату і трэба поўная свабода ў працы. Без гэтага, нельга што небудзе будаваць. Адным словам, Дарагі Гаспадару, я Вам дакладую на слоў афіцэрскага гонару, я гэтыя пытаньні выканаю. Але, проста так, іх нельга выканаць! Афіцэры ген. штаба мяне зразумюць, яны спэцы і паймуць з ким маюць дачыненьне. Тут мы выйграды адну рэч: пашырлібы наш падземны рух! Для Вас-жа, як я бачу, Вы здольны і малады чалавек-афіцэр, адчыніцца вайсковая кар’ера — мы вышколім Вас і Вы будзеце афіцэрам (насташчым афіцэрам!) генеральнага штаба.

Прашчунаеце ўсе магчымасьці, і калі гэта патрэбна, то будзем праправаць! Калі не патрэбна, то шкода — я застануся толькі для інстытута, Сакратаром вайскова-гістарычнай сэкцыі.

Калі-б я быў патрэбен у Мадрыце, для перагавораў па закранутым пытаньням, то я магу прыехаць. Я не карыстаўся адпачынкам ужо два гады і магу прыехаць да Вас нібы для адведаньня Інстытута, а фактычна — я хацеў бы мець перагаворы з афіцэрамі Гішпанскага Генеральнага Штаба. Даражэнькі Гаспадару, — пусьціце ў рух усе Вашы здольнасьці і правядзіце гэту справу ў жыцьцё!

(Тут апускаем чатыры далейшыя сказы зь лісту Зарэчнага з тэй-жа самай прычыны).

Паслаю Вам чысты блякет з подпісам і пячаткай, а таксама і тэкст пасьведчакня ў ангельскай мове. Церапішыце яго на сваёй машыне і выдайце таму карэспандэнту, аб яким Вы мне пісалі.

Паслаю і матэрыялы адносна Абрамчыка. Пашліце іх самі куды патрэбна.

Журналіста папрасіце каб ён памагаў у працы нашага часапіса і калі будзе ў ЗША, то каб мы ведалі ягоны адрас, будзем паслаць матэрыялы.

Вось, на гэтым было б і усё. Бывайце здаровы, жадаю Вам поспехаў, якія растуць з кожным днём. Хай дапаможа Вам Усемагутны!

З глыбокай паганай,
Ваш Л. Зарэчны

Перасылаю Вам ліст з Міністэрства Інфармацыі Гішпанскага Ураду. Пасоўвайце там гэта пытаньне далей, чым будзе патрэбна, — ДАПАМОЖАМ!

Вось паважаны чытач можа сам зрабіць вывады, ці мы маем рацыю аб не-патрэбе ўстапаць у палеміку з такога сорту людзьмі, мэтай якіх зьяўляецца адно — бяздзейная служба ўсёмагчымым разведкам у пагоні за прыдбаваньнем грошаў.

ЗАЎВАГА 1: На клішэ не захопленая сабекаручная дапіска Зарэчнага, у якой ён паясьняе, што прозьвішча Зарэчны зьяўляецца ягоным псеўдонімам.

ЗАЎВАГА 2: Два з апублікаваных намі дакумэнтаў нам перасланы разам з пачкай іншых на менш цікавых дакумэнтаў, якія «сакрэтная служба» Зарэчнага тавна распрадае ў сваіх «дыпламатычных агенцтвах» БЦР. Многія з гэтых дакумэнтаў вельмі яркава характарызуюць БЦР на толькі як орган, які паставіў сабе за мэту дэмаралізацыі беларускай эміграцыі, але й як людзей абсалютна бязграмадных у дзяржаўна-палітычных справах.

Чаму Расейцы супраць статуту МАКЦ-у?

Будай што найлепшы адказ на гэтыя пытаньні даў удзельнік былага КЦАБ-у А. Міхайлоўскі з групы Мельгунова ў артыкуле «На няправільным шляху», зьмешчаным у № 2 за 1953 год журналу «Русский Демократ», а пазьней часткава перадрукаваным у № 1 «Вестника» КЦАБ-у Керэнскага—Мельгунова. Ніжэй перадрукоўваем тую частку артыкулу Міхайлоўскага, у якой ён, параўноўваючы паасобныя параграфы статуту МАКЦ-у і былага КЦАБ-у, робіць свае вывады. Перадрукоўваем гэта бяз ніякіх камэнтараў, пакідаючы самім чытачом зрабіць вывады, якія інтэрпрэтацыі Міхайлоўскага зьяўляюцца правільнымі, а якія няправільнымі.

І так пачынае сваю інтэрпрэтацыю Міхайлоўскі:

«Пункт 1-ы Першага Разьдзелу — «Агульныя Асновы» — статуту МАКЦ-у гаворыць:

«МАКЦ творацца дзеля арганізацыі й каардынацыі антыбальшавіцкай дзейнасьці, накіраванай на падгатаўленьне ліквідацыі антынароднай камуністычнай дыктатуры, г. зн. дзейнасьці, якая адкрые шлях да вызваленьня ўсіх народаў, засяляючых тэрыторыю цяперашняга СССР, і да ўстанавленьня дэмакратычнага ладу, адказваючага жаданьням гэтых народаў».

Параўнаем гэта з адпаведным пунктам статуту КЦАБ-у:

«Каардынацыйны Цэнтр творацца для арганізацыі актыўнага змаганьня, накіраванага да ліквідацыі антынароднай камуністычнай дыктатуры, г. зн. змаганьня, якое адкрые шлях да вызваленьня народаў, засяляючых тэрыторыю цяперашняга СССР, і да ўстанавленьня на гэтай тэрыторыі дэмакратычнага ладу, адказваючага жаданьням гэтых народаў».

І так, новы Цэнтр творацца не для «арганізацыі актыўнага змаганьня», а «для арганізацыі й каардынацыі антыбальшавіцкай дзейнасьці». Яго заданьне — ня «ліквідацыя антынароднай камуністычнай дыктатуры», а толькі «падгатаўленьне» такой ліквідацыі. «Устанавленьне дэмакратычнага ладу, адказваючага жаданьням»... «народаў, засяляючых тэрыторыю цяперашняга СССР», відаць, не павінна мець месца «на гэтай тэрыторыі». Пашто, калі запытаць, мяшанай узгадняльнай камісіі было патрэбным зьмяняць статут КЦАБ-у ў такім сэнсе?

Адказ напрашваецца сам сабой: як можна меней яснасьці і як можна болей двусэнсавых фармулаваньняў, дапускаючых іхнае тлумачэньне ў прадраўнска-самасьцініцкім духу.

Пункт 2-гі тако-ж Разьдзелу ў статуте МАКЦ-у гучыць так:

«МАКЦ творацца на шырокай палітычнай базе: дэмакратычных эміграцый ўсіх народаў Савецкага Саюзу павінны быць, па магчымасьці, прадстаўлены ў гэтым цэнтры».

Адпаведны статут КЦАБ-у трохі іншы:

«Каардынацыйны Цэнтр зьяўляецца органам узгадняньня дзеяньняў у змаганьні супраць камуністычнай дыктатуры. Ён абавязаны да шырокай палітычнай базе: дэмакратычных элемэнтаў ўсіх народаў, засяляючых тэрыторыю Савецкага Саюзу, павінны быць, па магчымасьці, прадстаўлены ў гэтым цэнтры».

Тут вымоўным ёсьць выключэньне і з статуту МАКЦ-у слоў: «Каардынацыйны Цэнтр зьяўляецца органам узгадняньня дзеяньняў у змаганьні супраць камуністычнай дыктатуры» Арганізацыя Парыскага Блэку супраць такога «узгадняньня дзеяньняў», і асновы статуту МАКЦ-у, які датычаць «арганізацыйных прынцыпаў» (Разьдзел), як мы

далей пабачым, з дастаткова яснасьцю аб гэтым сьвеччаць.

Пункт 3-і Разьдзелу Першага статуту МАКЦ-у гаворыць:

«Да ўдзелу ў МАКЦ-е не дапускаюцца групы, што імкнуцца да рэстаўрацыі дэрэвалюцыйнага ладу і да ўстанавленьня тэй або іншай формы таталітарнай дыктатуры, а так-жа, якія вядуць прапаганду нацыянальнай ненавісьці або імкнучыся да разьвязаньня нацыянальнага пытаньня, ня лічычыся з воляй сваіх народаў».

Параўнаем гэты пункт з адпаведнай асновай статуту КЦАБ-у:

«Да ўдзелу ў Каардынацыйным Цэнтры не дапускаюцца групы, якія імкнучыся да рэстаўрацыі дэрэвалюцыйнага ладу і да ўстанавленьня тэй або іншай формы таталітарнай дыктатуры, а так-жа, якія вядуць прапаганду нацыянальнай ненавісьці або імкнучыся да разьвязаньня нацыянальнага пытаньня».

Прычыновае разьходжаньне між абодвумі пунктамі глыбокае і істотнае. Формула «ня лічычыся з воляй сваіх народаў» расьсяжна і ніяк не адназначная з прызнаньнем «прынцыпу народнага волявыўленьня ў разьвязаньні нацыянальнага пытаньня», — асабліва пасля таго, як арганізацыя Парыскага Блэку баіцца, як чорт каділа, якой-бы там ня было спасыкі на гэты прынцып. Больш таго: дабаві ў мяшанай камісіі й многалікія артыкулы на гэтую тэму ў прэсе самасьцініцаў-прадраўнэцаў паказваюць, што патрабаваньне будучага пасья развалу бальшавізму — народнага волявыўленьня якраз і кваліфікуецца, як «абмежаваньне права народаў распараджацца сваім лёсам» (што яны быццам ужо зрабілі).

Паводля дакладнай літары статуту МАКЦ-у, пры адпаведнай ягонай інтэрпрэтацыі прадраўнэцамі-самасьцініцамі, групы, настойваючыя на будучым народным волявыўленьні, ... «да ўдзелу ў МАКЦ-е не дапускаюцца»!

Два наступныя пункты «Агульных Асноваў» у статуте МАКЦ-у прадстаўляюць сабою новаўвядзеньні ў параўнаньні з статутам КЦАБ-у. Яны гавораць:

«Выходзячы з прынцыпу аб праве кажнага народу свабодна распараджацца сваім лёсам і канстатуючы, што галоўным заданьнем МАКЦ-у зьяўляецца змаганьне за зьнішчэньне камуністычнай дыктатуры, удзельнікі Цэнтру, маючы розныя пагляды на спосабы разьвязаньня нацыянальнага пытаньня сярод народаў сучаснага СССР, захоўваюць за сабой права абараняць гэтыя свае розныя пагляды, узяўшы прымаючы забавязаньне талеранцыйна адносіцца да паглядаў сваіх партнэраў».

«МАКЦ зьяўляецца органам змаганьня за свабоду народаў, засяляючых тэрыторыю Савецкага Саюзу, але ня ўсеагульным задзіночаньнем эміграцыі. Арганізацыі, уваходзячыя ў гэты Цэнтр, не разглядаюць сябе ў якасьці зародкаў будучых дзяржаўных органаў». У адпаведнасьці з гэтым прыцягненьне ў склад Цэнтру тых або іншых арганізацыяў абумоўліваецца вызнаньнем імі паказанага вышэй прынцыпу».

Першая аснова (пункт 4-ы) складаецца зь некалькіх агульных фраз, да нічога самасьцініцаў-прадраўнэцаў не забавязваючых. У ёй няма ні асновы непрадраўнэства, ні прынцыпу пасьядоўнага народаўладзьдзя, які расьсягваюцца на разьвязаньне нацыянальнага пытаньня. Паводля гэтай асновы, удзельнікі Цэнтру могуць мець «розныя пагляды на спосабы разьвязаньня нацыянальнага пытаньня». Між тым, такі

спосаб толькі адзін — свабоднае народнае волявыўленьне пасья канчальнага зьнішчэньня бальшавізму. Інакш непрадраўнэства лёгка зьмяняецца на прадраўнэства, чаго ўкладальнікі статуту МАКЦ-у і дабіваюцца.

Другая аснова (пункт 5-ы) «Агульных Асноваў» у статуте МАКЦ-у (цікавая ў многіх дачыненнях. Яна зьяўляецца «юрдычна ня зусім граматычна — перафразаваньнем заўвагі 3-й да пункту 3-яга Разьдзелу Другога — «Палітычная Плянформа» — статуту Каардынацыйнага Цэнтру Антыбальшавіцкай Барацьбы, пайменна:

«Каардынацыйны Цэнтр зьяўляецца органам змаганьня за свабоду народаў, насяляючых тэрыторыю Савецкага Саюзу, але ня ўсеагульным задзіночаньнем эміграцыі. Уваходзячыя ў гэты Цэнтр расейскія арганізацыі не разглядаюць сябе ў якасьці зародкаў будучага расейскага ўраду. У роўнай меры і нацыянальныя арганізацыі не разглядаюць сябе ў якасьці «прадстаўнікоў нацыянальных дзяржаўных фармацыяў».

Пакідаю на баку выключэньне і з статуту МАКЦ-у паралельнага ўспамінаньня расейскіх і нацыянальных арганізацыяў, на столькі звычайнага ў статуте КЦАБ-у: згодна Парыскага мэмарандуму, у «каардынацыйным цэнтры ўсе (у тым ліку і расейская — А. М.) нацыянальныя групы павінны быць прадстаўлены на парытэтных асновах, паводля прынцыпаў Задзіночаных Нацыяў». Статут МАКЦ-у гэты прынцып строга захоўвае. Але далей — гэта ўжо поўнае «очковитрательство»: нацыянальныя арганізацыі, уваходзячыя ў Цэнтр, не разглядаюць сябе, бачыце, «у якасьці зародкаў будучых дзяржаўных органаў». Гэта, аднак, адсюль ня перахкадзе ім лічыць сябе ў цяперашні час законнымі прадстаўніцамі нацыянальных дзяржаўных фармацыяў, што знаходзіцца пад чужаземнай «акупацыяй», але правамоцным у сваім існаваньні. Я далей ня думаю, каб сп. сн. Нікалаеўскаму, Лівіцкаму й іншым іхным калегам па Парыскаму Блэку было няведанае дакладнае значэньне паняцця «дзяржаўны орган». Бо-ж у канцы кажны паліцыянт — гэта «дзяржаўны орган», і я ня сумляваюся, што нацыянальныя групы Парыскага Блэку не разглядаюць сябе ў якасьці зародкаў будучых дзяржаўных органаў». Яны ў цяперашні час прэтэндуюць на ролю нацыянальных «эгзыльных урадаў». Ня трэба лічыць нас на столькі наўмыслай, каб мы маглі прыняць за адно й тое самае па сутнасьці — цытаваную вышэй аснову статуту МАКЦ-у і заўвагу ў статуте КЦАБ-у. Пашто, трэба запытаць, увесь гэты абман і... самаабман? І чаму, напасьледак, ня ўнесці ў статут МАКЦ-у яснай і нядвузначнай фармулёўкі ў статуту КЦАБ-у? Пашто ствараць узьвешчаныя прыняцця таго або іншага прынцыпу, у самой справе адкідаючы іх станючы і бясспрэчна?

Разьдзел Другі — «Палітычная плянформа» — статуту МАКЦ-у ўключае ў сябе амаль усе адпаведныя пункты статуту КЦАБ-у — і, за рэдкімі выключэньнямі, у тым-жа сфармуляваны. Аднак, якраз гэтыя выключэньні істотныя і прынцыпова важныя. Гэтак, § 2-і ў Разьдзеле Другім статуту КЦАБ-у гаворыць:

«Правядзеньне прынцыпу пасьядоўнага народаўладзьдзя — у Расеі ўяўляе абавязнае Лютоўскага Рэвалюцыйнага — як найважнейшай перадумовы супраць спробаў рэстаўрацыі абсалютызму й замацаваньня дыктатуры ў тым або іншым відзе».

У статуте МАКЦ-у гэты пункт падлаў ампутацыі:

«Правядзеньне прынцыпу пасьядоўнага народаўладзьдзя».

Пункт!

У статуте МАКЦ-у няма месца на ўспамін аб Лютоўскай Рэвалюцыі, але, — што галоўнае — не павінна ўспамінацца імя Расеі.

Пункт 3-і тако-ж Разьдзелу ў статуте КЦАБ-у зусім шчэз і з статуту МАКЦ-у. Пытаемся: чаму? Але дастаткова прачытаць яго, каб адразу-ж зразумець, што гэтае пытаньне лішняе. Прывяду тэкст:

«Вываньне за ўсімі народамі, насяляючымі тэрыторыю Савецкага Саюзу, бясспрэчнае права свабодна, але на аснове дэмакратычнага волявыўленьня, вырашыць свой лёс, а так-жа рэальнае забясьпечаньне гэтага права на самавызначэньне».

Ня можа Парыскага Блэку «пераварыць» прынцыпу свабоднага дэмакратычнага волявыўленьня! Як гэта ня дзіўна гучыць, але факты гаворыць самі за сябе. Ня менш паказальна, што ў статут МАКЦ-у не ўвайшлі і заўвагі да пункту 3-га, апрача зьдэфармаванай заўвагі 3-й, аб якой была мова вышэй. Напамню й гэтыя заўвагі:

(Заканчэньне на 6-ай балоне)

(З газэты «Нойе Цайтунг», № 190 за 13. 8. 1953)

(Заканчэньне на 6-ай балоне)

Літаратурны Дадатак

АЛЕСЬ САЛАВЕЙ

Не завітаеш да Мадагаскару

(3 кнігі «Несьмяротнасць», 1947—1952)

ПРАЗЬ НЕПАГОДУ

Да сонцаў ясных як сваім вяслом-бы
ні гнаў ты човен — лятуценьне-мару, —
Не завітаеш да Мадагаскару
і не закінуць хвалі да Каломбы.

Ці-ж то адзіны у шляхох залом быў?
Празь неспагаду ты пайшоў на кару,
не прамяняўшы дубу, ясакару
на чырвань вежаў, на шаблёны-плёмбы.

Няхай Гвінэя, ці няхай Гаваі —
і найдалейшы кут не пахавае
дум неразьменных і аб ліпе гойнай,

і аб бярозе, і аб думным клёне —
аб тэй прывабнай пекнаце-яблоні —
бязь іх ня злечыш болі нявыгойнай.

СВЯТЛЯРНЫЯ АГНІ

Той вечар памятны — і ці-ж ільга забыцца? —
У сэрцы і душы, сьвятлеючы, агніцца.
Па бліскных клявішах узмахі рук стрункіх —

С Ы Н

1
Бядой прыгноблены твой стан,
мая пакутная айчына.
Красу растурэвае злачынна
працемрай шчорнены гаман.
Здабыць сьвятло, развевець зман
ты з дому выправіла сына...
Нясцёрпны боль, пахілы стан
І сьлёзы, мора сьлёз, айчына!

2
Яны, закуўшыя цябе,
Шукаюць троп твайго дзіцяці.
Нясплямнасьць ганьбязь у пракляціці —
У зацямуранай клячэбе.
Ці-ж у няроўнай барацьбе
устойць сын — спадзя маці?
Ці сьмерць асочвае цябе
заўчаснай сьмерцяю дзіцяці?

3
А ў сэрцы голас: — «Хай няма
людзей з табой, а толькі горы,
няхай прытулак твой — у горы
бяз варты змрочная турма, —
цябе ня згнібе ціхама
няўхільнасьці memento mori.
Мужней, будзь гартным, хай няма
цяпла, а толькі лёд і горы». —

4
І нястрыманы кліч — «Дармо
імгла ўсясьвет варуша зманам,
не замаўчаць балючым ранам —
ня зьнеміць іх акоў ярмо!

празьвесьцівы акорд пачуцьцяў парыўкіх.
Праменны рой высі — сузор'яў пералівы.
Удумлівы Шопэн, Рахманінаў гульлівы,
Бэтховэн, Вагнэр, Бах, Чайкоўскі, Барадын —
сягаў шматструнны зык да сонечных гадзін.
Гучацьме вечна ён над лёдам аняме-ым,
будзіцьме дрэму сну праменьнем дзённа-сьмелым.
Ільды цямярныя, сьвятлярныя агні.
Руку сваю сьвятлу, ажыўчасьць, прасьцягні.

І СОНЦУ, І ВАСЬНЕ

Ня зрада гэта, не, і гэта — не каханьне.
Чаму-ж чакаем так натхнёнага спатканьня
з табой, адданаю ня мне, мной — не табе?
Калі-ж той радасны, жаданы час праб'е,
мы падуладныя вышэйшым чутым тэмам
сьпяшаемся хутчэй у сьпеўны Mozartium.
Там гімны йскрыпка шле і сонцу, і вясне.
Нялюдзі скача смык па ўзбуджанай струне.
Так Паганіні йграў. З Флёрэнцыі аэванай
плыве ягоны сьпеў валваю ўсхваляванай.
Ён ня мінае нас і знойдзенай зямлі
спад Сожу і Дняпра, спад Нёмну і Вяльлі.

А гарт — зараньня пераймо:
ня будзе дом красы забраным!
Нарузе — небыт, і дармо
прытулак твой хмуннее зманам.» —

5
І словы ласкі: — «Чую, сын,
на сьвет ідзе-імкне нашчадак.
Няхай ня мірсьціцца на спадак
шчарсьцывелы грант чужых краін;
нясі-ж, каб род ня йшоў на згін,
у дом, свой дом сьвятло й парадак;
мой сын-дзіцё і бацька-сын*),
на сьвет ідзе-імкне нашчадак!» —

6
На сьвет насуплівы імкне,
як я, выношваны ў трывозе.
Ды на бязвыісьцевай дарозе
у неспагаднай старане
у вокны радасьць ня зірне —
нядоля стогне на парозе...
А нястрыманае імкне —
і не закуць яго ў трывозе!

7
Ці над зямлёю дождж, ці град,
ці ня сьціхае навалыцца,
ці сонца ўсьцешана іскрыцца,
ці тужыць месяц-сьветласпрат —

*) Прыгадай словы Уладзімера Жылкі: «І зблытаў я,
мой краю-войча, хто бацька быў, а хто быў сын...» (За-
цёмка Аўтара).

(Заканчэньне на 6-ай балоне)

РЫГОР КРУШЫНА

Лірыка зь вялікага места

ДА ЦЯБЕ, ДАРАГАЯ

Дзень нахмурыўся, плача і жаліцца.
Родзіць смутак. Сьляза на вакне.
Чую — маці пяшчотнымі пальцамі
Ціха, прывідна лашчыць мяне.

Сэрцу мірсьціцца даўнае, роднае!
Толькі боль узрастае ўдвая:
За паўсьветам, за далеччу воднаю
Ты гаруеш, магуля мая.

Душыць крыўда... Ніякімі лекамі
Не загоіцца смутак душы.
Засьпявай нашы песні, як некалі,
І за сына малітку скажы.

Акцяўскія горка-салонныя,
Перамерыўшы мілі, вятры
Прынясуць твае словы ў зялёныя
На ўзбярэжжы сюды — гушчары.

І як толькі ізноў распагодзіцца,
Я паеду за горад і там,
У кляновых прысадах ваколіцы
Тваё гора сьсяку папалам.

На гадзіну пазбаўлюся негядзі
Адзіноцтва, тугі і турбот...
Наплывуць мае думкі, як лебедзі,
Да цябе, дарагая, на ўсход.

У ЗАСМУЧАНЫХ ЭМОЦЫЯХ

Сабе дарогу песняй сьцелячы,
Шукаю родныя мэлёды.
Уражаньне зь Нью-Ёрскай велічы
Расьце, а лірай не валодае.

Не, не натхніць мяне шум вуліцы,
Сабвёз бразганьне зьлезнае!
Мур-камяніца ў неба сунецца,
Як тая вежа вялічэзная.

Ад ста паверхаў вокны волата
Схапілі сонечнае полымя.
А ці ў душы маёй, як золата,
Зайграе іскрамі вясёлымі?

Туга па Бацькаўшчыне моцная,
Найбольшая ад гэтай велічы.
Іду ў засмучаных эмоцыях,
Сабе дарогу песняй сьцелячы.

ЛЯ СЭМАФОРА

Золкі вецер з акіяну
Сяньня, як і ўчора.
На рагу спынюся, стану
Проці сэмафора.

Сэмафор гарыць чырвоны,
Перайсьці ня можна.
На асфальце ранак сонны.
Ціха. Ня трывожна.

Катастрофы на дарозе
Змытыя гадамі.
Перайду! Нішто ня грозіць!
Сэрца прыгадае:

А як быў-бы ля граніцы
Беларусі мілай,
З болам мусіў-бы спыніцца.
Ўпорны і няўхільны.

Там няволя, зьдзек прыгону
І пакутаў сьпека.
Сэмафор гарыць чырвоны —
Небяспэка!

ПАСЬЛЯ ПРАЦЫ

Халодным жвірам
Нікне думак жменя.
Пясок і цэгла.
Шум і мітусьня.
Жыцьцё камечыцца
Паміж таго каменя,
Хвабрычным дымам
Копціцца штодня.
На голым урбанізьме
Лірыка ня можа
Прыгожа,
Пышна
Краскаю цьвісьці.
Дзе сінь, зяленіва —
Маё там падарожжа.
А пасля працы
У парк люблю зайсьці.
Раскошны парк —
Мой адпечынак у Нью Ёрку
А пекла скрыгату,
Ад пылу і сьмяцця.
Цішком
Гарэшкамі
Гарэзную вавёрку
Я пачастую
Ўцешна, як дзіця.
Дзівоснай марай
Яву агарну:
Я ў лесе!
З куста зьвярок
Даверліва зірне.
Паўстануць дні маленства
З гоманам Палесься,
Да песняў абуджаючы мяне.
Пасьля,
Увечары,
Калі ў пакоі ціха,
Як згасьне дзённы грукат
За вакном, —
Ізноў паэзія
Пачне сьпяваць і дыхаць
У снох маіх
Каханьнем,
Прыгаством.

Р. Крушына

МАРТЫН ЛЮЦІЧ

«Янка сеяў-людзі жалі»

А ПАВЯДАНЬНЕ
(Заканчэньне)

IV

Кукаваў Кузьма ў «амерыканцы» досыць доўга, каля дзевяці
месяцаў. Потым яго асудзілі заўочна на пяць год Калымы. Адпра-
цаваўшы чатыры з паловай гады, справу ягоную раптам патраба-
валі на перагляд. Што было прычынай гэтага, і ці на карысьць
яму гэта, ці на шкоду, Кузьма ня ведаў. Але калі яго пасадзілі
ў вагон і павезьлі на захад, у яго, быццам-бы, зьявілася радасьць.
Не таму, што ён спадзяваўся на нешта. Ён ужо пагадзіўся зь ня-
шчасьцем, было дастаткова часу, каб зразумець, што маладо-
жыцьцё ягонае пакалечанае, зламанае, і цяперака, каб навет вы-
пусьцілі, яму ўжо ня ўзыняцца, не папасці зноў у ўнівэрсытэт,
не заняць адпаведнага месца ў жыцьці, — заўсёды і ўсюды над ім
будзе цяжэць гэтае «рэпрэсаваньне». Але, так ці іначай, ён едзе
ў родныя мясціны, дзе цвітуць яблыні й цудоўна сьпяваюць
птушкі, дзе жыцьцё выкавала яму душу. З вакна вагону ён спа-
дзяваўся ўбачыць родныя хаткі, крыттыя саломай; палі, па якіх
бегаў босым; рэчкі й ручаі, у якіх ныраў у пошуках рыбаў; ласы,
у якіх лазіў па дрэвах і зьбіраў ягады. Спадзяваўся пачуць род-
ную гаворку. Пасьля дзікай Калымы гэта было так шмат!

Выгляд у Кузьмы быў больш, чым сумны: высах, пачарнеў,
згорбіўся, ня глядзячы на свае дваццаць шэсьць год. Залягло ў
вачох цяжкое ўпакарэньне, і калі-б яго цяперака ўбачыла маці,
яна магла-б не пазнаць. Навет чэрап, і той, быццам, набыў іншую
форму: занадта выпукаў зьзду, над шыяй, і хаваўся пад валасы
сьпераду, што рабіла яго нізкім. Галіцца ў вязьніцы, а потым у
ссылцы, ня было ніякай магчымасьці, і ён разы два-тры на год
бараду падпальваў, каб стала карацей. Ад гэтага яна хоць і губ-
ляла ў колеры, але расла значна гусцейшая і лепей абараняла
ад сьцюжы.

Падарожжа працягвалася больш месяца. Яно было зьнясіль-
ваючым, галодным і халодным, ня глядзячы на вясну, але стан
ягоны ўсё-ж не пагаршаўся. Калі-ж яго прывезьлі ў турму, у род-
ную, як ён не называў, і зусім павесялеў. Страшэнных досьпатаў
яму не прадбачалася — ён усё гэта перажыў ужо, на цяжкія
працы не ганялі, ежа й абыходжаньне лепшыя, чымся ў лягерах.
І, калі-б у камэры было хоць крыху вальней, ён палічыў-бы гэта
за шчасьце да канца сваёй адседкі.

...Была ціхая раніца. За вакном чылікалі вераб'і. Падагнуўшы
каленкі сабе пад живот, бо ногі выцягнуць ня было куды, Кузьма
ляжаў у найдалейшым кутце камэры. Усё яшчэ спалі, таму што
было зусім рана, толькі ўзышло сонца, якога, праўда, адсюль ня
было відаць. У камэры стаяла цяжкое паветра, хрып. Час ад часу
нехта блюзнюў скрозь сон, капашыўся, стараючыся выпрастаць
адляжалую руку ці нагу, паскрабсідся пад лахманамі.

«Жыць стала веселей...»

«Я другой такой страны не знаю,

Где так вольно дышит человек!»

Піўна таксама думалі аб гэтай «стране» Аракчаў і Мураўёў?
Але чыліканьне вераб'ёў пераацкаджала Кузьме думачь. І тады,
як і заўсёды, як толькі заставаўся сам-на-сам, пачаў успамінаць
родны кут, грушу пад вакном, дзяцінства. І там яны таксама ў
гэты час праводзілі свае дыскусіі. Як даўно гэта было? І, здаецца,
так нядаўна! Гэта-ж толькі ўчора прыходзіла маці пераканацца,
ці мякка будзе спаць? Так, старэнкая! Мабыць і цяперака яшчэ
кладзе падушкі з надзей: авось прыдзе! Ці жыве яшчэ? І на-
агул, ці ўдала што: можа ўжо і ні хаты і ні вёскі навет? Рап-
там за вакном стрэл. Куля, ударыўшыся аб цэглу муру, прасьві-
сьцела ў паветры. Вераб'і ўсёй сям'ёй адляцелі. І, усюль за тым,
пачуўся енк з жаночага аддзелу. З чаго-б гэта? Хіба жанчына
можа зрушыць гэтыя цяжкія краты? Ніколі, здаецца, гэтага ня
было? Але тут-жа ўспомніў: заўсёды так было, калі хто падый-
маўся да вакна.

Прайшлі хвіліны. Вераб'і, адзін па аднаму, зноў занялі свае
месцы. Шчасьлівыя: ім, вась, можна адлятаць і прылятаць. Сярод
іх няма падзелу на добрых і злых, актыўных і пасыўных, баль-
шавікоў і небальшавікоў. Усе роўныя і ўсе вольныя. У гэты час
за сьцёйнай пракацілася аўта. Кінуўшы думачь пра вераб'ёў, Кузь-
ма стаў прыслухоўвацца: стане яно тут ці ня стане? Калі стане,
значыць прывезьлі, як заўсёды ў гэтую пару, новых арыштантаў.
Але шум аўта пакрыў новы — ішоў недзе цягнік. Цік-так-так!
Гу-гу! Давай дарогу! Кузьма забыўся пра аўта і пачаў думачь пра
цягнікі: вась, можа быць, ідзе цэлы транспарт туды, у тайгу, на
Калыму... А можа едуць людзі, хто куды хоча. Але ўсёроўна:

«Усе чатыры стораны
Для цябе адкрытыя.
Прыляцелі вораны
І калы ў магілу ўбітыя...»

Гэта ягоныя вершы, якія ён пісаў і завучаў напамінаць у ссыл-
цы. Так, калюў над магіламі панаўбівана ня сотні і ня тысячы.
Калі высякчы пару дзесяткаў гэктараў лесу, яго не хапіла-б.
Калы і калы — ударная работа сьмерці. І найбольш «малодшых
братоў», Беларусаў, Украінцаў...

...Вераб'і чылікалі...

Але, вась вясна. І добра, усё-ж, што тут, а ня там, калі навет
і кол... І яму палка, амаль да сьлёз, захацелася пабываць на
волі. Лонкі цяперака, — як прыгожа яны ўбраныя? І на рэчцы
плаваюць, як на талерках, жоўтыя і бела-ружовыя гарлачыкі.
Вось і разважайце, што такое шчасьце?! Ськінуць-бы свае анучы
і акунуцца, нырнуць туды, а потым ужо хоць-бы і гэны кол...
Шум цягніка зьмяняўся шумам самалёту, які, праўда, ляцеў недзе
далёка або дужа высока. Кажуць: высока лятаюць шчасьлівыя.
Яму хоць-бы ўзглянуць на прастор, які адчыняецца адтуль, з вы-
шыні і потым параўнаць, як цесна тут воку! А так, вась, і па-
мерці можаш за гэтымі сьценамі, нічога ўжо ня ўбачыўшы...

Раптам грукнуў страшэнны выбух — такі страшэнны, што
замкі заскрыгталі ў вязьнічных дзвярох, як лютыя зьверы зу-
бамі, і здавалася пахіснуліся самі мury. Каб гэта адбывалася ня
ў СССР, можна было-б падумаць, што падкладзена міна. Тут та-
кая магчымасьць выключаная. Усьлед за першым, пачуўся вы-
бух другі, а потым трэйці... Змоўклі за вакном вераб'і. Вапна
ад столі ўбіліла падлогу. Вязьні раптам паўскавалі, трывожна
аглядаліся.

— Што такое?

— А трасца яго ведае — нейкі выбух!

— Які там выбух — з гарматаў сьцябаюць!

Праўда, цяпер ужо зусім выразна «сцябалі» з гарматаў, за-
цяўшы ў пярсьцёнак места (ува ўсякім выпадку так здавалася).
Жалюбным вышцём уздымалі трывогу сырэнны.

— Практыкаваньні, на ворагаў усё шыкуецца!

Прайшло з поўгадзіны. Увесь гэты час гарматы стралялі бязь
перапынку, і было чуваць кружэньне самалётаў. Заціснутыя сярод
сцен, вязьні не маглі нічога зразумець — стаялі, слухалі, ад-
значаючы важны тук, важнае патросканьне муру, і выказвалі
свае меркаваньні.

— Практыкуюцца забіваць людзей...

— Ня нам судзіць! Мне-б, вась, вырвацца найхутчэй адсюль...

Зусім задарма ўскочыў... Нехта зацягнуў расейскую песню:

«Понапрасну, Ванька, ходишь,
Понапрасну ножки бьешь,
Ничего ты не заслужилъ,
Дураком домой пойдешь...»

— Хай-бы сабе і дурнем, абы вярнуцца...

— Аняго! Так табе і адчыняць дзверы — сюды лёгка, а
адсюль?

— Я і кажу: згніеш тут, у гэтых сьценах!

— Ня мудрона! Вязьніца ня курорт, сала тутака не загадуеш!

— А вась-жа вытрымліваюць і па некалькі год. Вачыш, там

Чаму Расейцы супраць статуту МАКЦ-у?

(Заканчэнне з 4-ай балоны)

«ЗАЎВАГА 1. Дэмакратычнае воляўзваленне кажная арганізацыя можа разглядаць, як воляўзваленне, ажыццяўляе або шляхам плебісцыту, або пастановамі Нацыянальных Устаноўчых Сабранняў, або цераз Усерасейскае Сабраньне.

ЗАЎВАГА 2. Прызнаючы, што ў умовах незакончанага змаганьня з савецкай уладай **свабоднае дэмакратычнае воляўзваленне** немагчымае, уважаць, што такое **можа быць ажыццяўленае толькі пасля ліквідацыі савецкай улады.**

ЗАЎВАГА 3. Каардынацыйны Цэнтр зьяўляецца ворганам саюзу змаганьня за свабоду народаў, засяляючых тэрыторыю Савецкага Саюзу, але ня ўсеагульным задзіночаннем эміграцыі. Узаходзячы ў гэты цэнтр расейскія арганізацыі не разглядаюць сябе ў якасці зародку будучага расейскага ўраду. У роўнай меры і **нацыянальныя арганізацыі не разглядаюць сябе ў якасці прадстаўнікоў нацыянальных дзяржаўных фармацыяў.**

Напасьледак, § 11 Разьдзелу Другога ў статуте КЦАБ-у:

«Ліквідацыя агрэсыўнай вонкавай палітыкі СССР і **станоўчая адмова вызнаць акты гэтай агрэсіі** — таксама не спаткаў спачуваньня ў арганізацыі Парыскага Влёку (і прадстаўнікоў Лігі). У статуте МАКЦ-у (там — § 10) ён перафразаваны так:

«Ліквідацыя насільных актаў агрэсыўнай вонкавай палітыкі савецкай дыктатуры».

У чым-жа тут справа? — спытае чытач. А ларок адкрываецца надзвычайна проста: срод арганізацыяў Парыскага Влёку ёсьць і такія, якія ўважаюць, што акты савецкай агрэсіі «задзіночылі» этнічна «рэпрэзэнтаваны» дадзенай арганізацыяй (чытай: «эгзыльным урадам») народ, на моцы чаго «акты гэтай агрэсіі» трэба **вызнаць**, паводля прынцыпу... готэнтэцкай маралі.

Разьдзел Трэці статуту МАКЦ-у — «Арганізацыйныя Прынцыпы» — ў **ніводным пункце** не саўпадае з адпаведным Разьдзелам Трэцім статуту КЦАБ-у. Прыводжу даслоўны тэкст:

«У аснову пабудовы Цэнтру кладуцца наступныя прынцыпы:

1. Раўнапраўе й аўтаномія ў рабоце ўсіх групаў, уваходзячых у склад Цэнтру.

2. Прынцып каардынацыі, а ня цэнтральнага кіраўніцтва.

3. Узгодніваньне ў вырашэньні агульных пытанняў.

Агульнымі заданьнямі Цэнтру зьяўляюцца:

а) распрацоўка агульных асноваў псыхалёгічнага змаганьня і антыбальшавіцкай прапаганды,

б) узгодніваньне дзеяньняў, **выпрацаваных паасобнымі нацыянальнымі групамі**, уваходзячымі ў склад Цэнтру,

в) устанавленьне салідарнасьці, узаснавага разуменьня і лягальнага супрацоўніцтва між паасобнымі нацыянальнымі групамі Цэнтру.

Для апрацаваньня пляну працы й функцыянаваньня Цэнтру ствараецца Часовы Арганізацыйны Камітэт, які працуе на аснове прынцыпу ўзгадненьня».

І так адно, у ўсякім выпадку, відавочна: арганізацыі Парыскага Влёку, разам з тымі, што адшчапіліся на чале з Лігаю ад КЦАБ-у, групамі, ужо пахавалі і сам Каардынацыйны Цэнтр Антыбальшавіцкай Барацьбы і яго статут. «Часовы Арганізацыйны Камітэт», твораны на базе статуту МАКЦ-у, га-тоў уступіць у ўладаньне палітычнай і маральнай спадчынай КЦАБ-у, і для гэтага ёсьць толькі адзіная перашкода: «нябошчык» жыве і ўмірае **ня зьбіраецца**... З боку арганізацыяў, падпісаўшых Парыскі мэмарандум, робіцца — і будзе рабіцца спроба **замяніць Каардынацыйны Цэнтр Антыбальшавіцкай Барацьбы прынцыпова другім, новым «Міжнародным Каардынацыйным Цэнтрам**», **замяніць** статут КЦАБ-у прынцыпова другім, новым статутам МАКЦ-у. Зусім відавочна, далей, што гэтыя арганізацыі настойліва імкнуцца выкінуць з канцэпцыі антыбальшавіцкага змаганьня найменшы намёк на прынцып **непрадрашэньства**, аснованы на прымаце **пасьлядоўнага народаўладзьдзя**, а адсюль — і прынцып **свабоднага народнага воляўзвалення** ў разьвязаньні ўсіх пытанняў дзяржаўнага

~~~~~
ВЫПІСВАЙЦЕ, ЧЫТАЙЦЕ Й ПАШЫРАЙЦЕ
АДЗІНУЮ ТЫДНЁВУЮ БЕЛАРУСКУЮ
ГАЗЭТУ НА ЭМІГРАЦЫІ —
«БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!

быцьця, г. зн. у прыватнасьці — у разьвязаньні **нацыянальнага пытання**. Парыскі Влёк адкідае ня толькі Усерасейскае Устаноўчае Сабраньне. Ён адкідае й плебісцыт і нацыянальны ўстаноўчы сабранны. У лепшым выпадку — ён гатоў пайсьці на выбары ў народныя прадстаўніцтвы, праводжаныя ўжо існуючымі і імпартаванымі з заграшчэй «законамі ўрадамі» — для пацьверджаньня правамоцнасьці апошніх. У гэтым дачыненні асабліва паказальныя

на шыр жыцьця зь нявольных крат нястомна шлях куде крыніца, і не сабе зь яго ні град, ні зьмаў лёд, ні навалыцца...

8
Душы трывожнай неспакой — уся і ўцеха, і багацьце...
Я горка плакаў, як пры ўтраце, за наш, айчына, хлеб з вадой, за болесці дачкі тваёй і за твае — за мукі маці.
Наўжо трывожны неспакой — адзіны скарб наш і багацьце?

9
...Ледзь толькі дрэвы за вакном у маладой лісьцье-убраньні спаткалі дзень, а промень раньні праз шыбы кніў над васьмым сном, здалося мне, збудзіўся дом: — «Радзіўся сын!» — і прывітаньні... — «Радзіўся сын!» — і за вакном цывілы сады ў крэсе-убраньні.

10
І я адчуў: шляхі мае мінулі засьцэліваю хмару. А сын пад мужным лётам чару выраслым поруч паўстае, рукам спачыну не дае, перамагаючы прымару, шляхі ягоныя й мае выводзяць нас на шыр за хмару.

11
А там, дзе быў утульны дом, і там, дзе скарб сьпяліла жыта, —

ня столькі собскія — двусэнсавыя і «каўчуковыя» — фармаваньні тых або іншых асноваў з боку Парыскага Влёку, колькі «папраўкі» да статуту Каардынацыйнага Цэнтру і «выкіданьні» зь яго, прапанаваныя арганізацыямі, падпісавымі мэмарандум ад 31 савіка 1953 году.

Далей, Парыскі Влёк і ягоныя, што адчапіліся ад КЦАБ-у, сатэліты ніяк ня могуць згадзіцца з тым, што ў васьродзьдзі кажнай нацыянальнай эміграцыі ёсьць шматгранны спектр плыняў і адценьняў палітычнай думкі, — ёсьць і самасьцінкі-прадрашэньцы і самасьцінкі-непрадрашэньцы, і фэдэралісты, і канфэдэралісты, і аўтанамісты. Усе яны маюць **роўнае права вы-**

ражаць настроі свайго народу, і **ніхто** зь іх ня мае права прэтэндаваць на **манапольнае** прадстаўніцтва дадзенай нацыянальнасьці.

Напасьлядак, спроба арганізацыяў Парыскага Влёку завесці функцыю ўзгодніваньня дзеяньняў у **супольным** антыбальшавіцкім змаганьні — і, тым самым, **кіруючую аснову ў вызвольным** фроньдэ — да стварэньня нейкага дэбатнага воргану пры нацыянальных арганізацыях, зь якіх кажная вядзе **сваю** сабскую незалежную палітыку і прапаганду, — гэта спроба зь нягоднымі сродкамі. Яна прывяла-б нямінуча да катастрофальных рэзультатаў, выгадных у канчальным выніку толькі для камуністычнай дыктатуры...»

СЫН

(Заканчэнне з 5-ай балоны)

руінаў шчэрбы, і прыбіта зямля ўраджайна дажджом. Мой сын зь нягасным сьветлым днём кладзе цагліны працавіта — і вырастае новы дом, і ў полі скарбы сьпеле жыта.

12
Зьнікае мор ярэмных мук, жыцьцё плыве на хвалях славы. Будзе моцны мур дзяржавы цьвярозы розум, сіла рук. А сьледам зьмена — дужы ўнук прастве ў сьвет шляхна явы... Каб ты ня знаў ярэмных мук, мой род, мацуй здабыткі славы!...

13
Прарочу: выпрасташ стан, мая цярылівая айчына. З плячэй тваіх спадзе руіна — нямы цяжар балючых ран. Ня зломіць бураў акян будаўнікоў — і бацьку й сына. Для іх ня сплямлены твой стан і ты — жыцьцё для іх, айчына.

14
Табе-ж адданага жыцьця ня знае хай memento mori. Ягоны крок — ня шуст у зморы, ня траваў шэпт, ня шум трысьця: а бацька-сын і сын-дзіця ідуць здалеч злыбед хаморы! І пад нясхільнасьцяй жыцьця сьхіляецца memento mori.

1946. (3 кнігі «Вянкі»)

Алесь Салавей

сядзіць адзін, — паказалі на Кузьму — на Калыме пяць год ужо адбарабаніў...

— Так. Але які вярнуўся?
У гэты час тупат ног на калідоры, бразгатаньне зьлезных за-пораў, крык:

— Выходзь! З рэчамі выходзь!
— Рэвалюцыя? — прамовіў нехта. — Або вайна?
— Пастраляюць каты! — прарочыў адзін, жыцьцё якога і так вісела на ватаску, бо пад пабоямі мусіў «прызнацца» ў самым цяжкім, у шпіёнстве.

Ляснуў замок.
— Выходзь! Выходзь з рэчамі! Не затрымлівай!
Усе пасьпешна кінуліся ўніз. Каля сходаў стаяў вартавы і каж-нага ўзнагароджваў прыкладам. Кузьма быў ужо дасьведчаны ў гэтай справе і праскочыў у яго за сьпіной. Пры выходзе на двор яго нехта скапіў у вадымкі.

— Кузьма, браток!
Той азірнуўся — перад ім стаяў Орлік.
— Жыў?
— Жыў! Як тамака?
— Дрэнь...
— А цябе за што?
— Ды ўсё-ж па тваёй-жа справе! Прынамсі, так дагаварюся з пытаньняў сьледчага...

Кузьма наморшчыўся: няпрыемна было слухаць «па тваёй-жа...» Але, разам з тым, высвятлілася, чаму справу патраба-валі на перагляд.

— Пачакай, тут недзе Алесь, — сказаў Орлік. І пачаў клікаць: — Алесь, Алесь!

З натоўпу вышаў Баравік. Зьбялелы й змучаны, ён быў не падобны на сябе.

Глядзеў на Кузьму і таксама не пазнаваў.
— У яго пры попытах пашкодзаны рэбры, — зазначыў Орлік.
Кузьма сьціснуў у сваіх абдымаках Алесь, адчуваючы, як нейкая цяжкасьць спадае ў яго з сэрца. Да суду ў вязьніцы, а потым пасля суду ў ссыльці, ён усё журыўся, што праданы сябрамі. Думаў: можа быць і так! Зайздрасць, хвілёвая крыўда, жаданьне выслужыцца, стаць больш прыкметным маглі паслужыць спаку-сай. І да сэрца падступала цяжкая роспач, асабліва тады, як яго штурхалі прыкладамі. Але цяпер Кузьма якраз адчуваў сябе віна-ватым і перад Алесем...

Людзей усё яшчэ праганялі цераз прыклады.
— Куды-ж нас, куды? — енчыў, спалохана, Алесь.
— Трымайцеся мяне! — казаў Кузьма. — Я ў гэтых справах ужо маю дасьведчаньне.

Ад варот пачуўся крык:
— Станавіцеся па тры! Чаго стаіце, як стада бараноў?!
— Ды няг-ж хто? Зразумела стада! — працадзіў амаль дзя-цінным галаском нейкі чалавечак у вялікіх вайлаках, ня глядзячы на сьпякоту.

Пачалі станавіцца. Усе ўтрох сталі разам. Але хутка зьявіўся начальнік канвою. Зьяўленьне яго выклікала страх ува ўсіх палі-тычных. Гэта быў «Нэрон» — прыземісты, моцны, напорысты. Як не адгараджаецца НКВД ўсёмажлівымі таямніцамі, і ў месцы і ў вязьніцы ведалі пра яго шмат. Напрыклад, што ён лічыў сябе майстрам выконваць сьмяротныя прысуды. У тыя дні або тыдні, калі гэтакія праца адсутнічала, ён нудзіўся, ня еў, сядзеў панура ў сваім кутце. Закідаў навет свае іншыя абавязкі — аднаго з ка-мендантаў. Некаторыя меркавалі, што ён заўсёды пад уплывам

алькаголю. Ня праўда. Алькаголю ён зусім ня прымаў, а кары-стаўся какаінай. Уцягнуўся ў яе з дазволу лекара, які праводзіў у вапощнюю дарогу сьмяротнікаў. Першая праца ніяк ня вы-ходзіла чыста. Ён нэрваваўся, наган дрыжэў у ягоных руках. Вось тады лекар і падсунуў яму парашок. Пазьней ён атрымаў на какаіну санкцыю і карыстаўся ёй афіцыйна.

Як толькі Нэрон даведваўся, што ахвяра ўжо замкнутая ў вадзіночку, да яго вярталася жыцьцё. Ён ішоў у каменданцкую даведанца аб часе катаваньня. Потым зь вялікім апэтытам зьідаў сьняданы, палудні й вячэры, як марак перад штормам. Быў вя-сёлым, жартаваў зь людзьмі і забаўляўся з жонкай. Ці ведала яна пра ягоную працу? Можна дапусьціць, што ведала, бо Нэрон зусім ня лічыў сваю працу горшай за другую, наадварот, пера-кананы чэкісты, ён навет ганарыўся ёю: не ўсялякі навет партыец заслугоўвае такога даверу.

Справу сваю ён узапраўды ведаў дасканала. Усіх тых, каго прыходзілася ліквідаваць, ён падзяляў на тры катэгорыі. Першая — гэта тыя, што з моманту ўзяцьця іх з камэры сьмерці гублялі ўсялякую волю над сабой і, па сутнасьці, ужо ня жылі. Зь імі ён канчаў хутка: выцягнуўшы з машыны, настаўляў наган у чэрап і напскаў на курак. Другая — гэта гістэрыкі, што ў вапощнюю хвіліну пачыналі плакаць, кусаліся, кідаліся. Зь імі ён быў як-бы мяккім, навет, як-бы чалавечым.

— Станьце, я аблягчу вашыя пакуты! — казаў.

Але ніякага жалю ў яго, зразумела, ня было, ён гэтых не-навідзеў. І ў той час, як яны ўставалі, падводзіў вочка нагану і канчаў. Трэцяя — гэта волявыя характары. У дачыненні да іх ён перажываў пачуцьці, падобныя тым, што бываюць пры зма-ганьні. А калі так, дык усё-ж зьяўлялася ў ім нейкая іскарка, хаця-б сабе садыстычная. Ён выводзіў іх з аўта, ставіў на пўнае месца і пачынаў нацэльвацца. Калі ахвяра скрыгтала зубамі і крычала ў шаленстве: «Ну, страляй-жа, сабака!» — адводзіў на-ган. Так праробліваў некалькі разоў, даводзіў да газарту і сябе і ахвяру. Потым ужо нацэльваўся, як належыць, і спускаў курак. У момант, калі лекар зьяўляўся канстатаваць сьмерць, сядзеў у аўта і спакойна пакураў.

Вось гэтай істотце ўнікаючыя галаварэзы з НКВД і даручылі эвакуацыю дому прымусявага адпачынку.

Як толькі ён зьявіўся на дварэ вязьніцы, гудзеньне галасоў за-мянілася шэптам:

— Нэрон! Нэрон!

Глядзелі на ягоныя крыху рабаваты твар зь вялікім носам, за-гнутым, як у савы. Страх у некаторых быў настолькі вялікі, што яны сталі белыя, як палатно.

— Што гэта будзе? Што гэта будзе?

Халодным, як сталь, зрокам Нэрон пабёў па натоўпе.

— Адыйсьці ад сьцяны! — крыкнуў. — Станьце па тры: контра асобна, шпана асобна!

Да яго падскочыў баец і пачаў нешта гаварыць. Нэрон махнуў рукой. Кузьма добра ведаў, што ў няволі крымінальным лепей, чымся палітычным — менш прыпадае ўдараў прыкладам.

— Кулы я, туды і вы! — шапнуў сябром, становячыся да кры-мінальных.

Калі мужчыны былі ўжо пастаўлены і пачалі выводзіць жан-чын, Нэрон меў кароткую прамову.

— Вы, контра сусьветная, такую вашу і растакую!.. Я з вамі цяпер распраўлюся! Я цяпер для вас і судзіцьця і міласьцінец! Калі хто адважыцца даваць драпача, усіх пастаўлю пад сьценку! Пастраляю як сабак! Зразумелі? Слухайце далей: хто ліча сябе

нявінаватым — гэта датычыць тых, што пад сьледзтвам — пяць крокаў наперад! Хто хоча на волю, таксама пяць крокаў наперад!

Здавалася, пастка была зусім прастай, але тут людзі аказаліся настолькі наўнымі, што некалькі зь іх выступіла наперад, як загадваў начальнік. Гэта былі, галоўным чынам, навічкі, з За-ходняй Беларусі.

— Адвядзіце іх у тыл двара! — загадаў Нэрон байцом. Павялі й потым пацалася некалькі страляў.
Натоўп замір. Некаторыя потайкам перахрысьціліся.
— Вызвалілі! — уздыхнуў Кузьма.

Алесь дрыжэў і ступаў зубамі.

Калі былі выведзеныя і жанчыны, іх таксама пачалі ставіць паводля таго-ж прынцыпу: контра асобна, крымінальныя асобна. Розьніца была толькі ў тым, што цяжарных ставілі асобна. Нэрон аглядаў усіх, заходзячы то спераду, то ззаду. У ваднае не аказа-лася дастатковых адзнакаў. Ён выглядаў у яе быў яшчэ зусім сьве-жы. Было відавочным, што яна тут усяго толькі некалькі дзён, узятая згодна загаду аб «ізыятіі падозрыльных лиц» з прычыны вайны.

— Як на ймя?
— Мар'я.
— Ага, Марыя, прасьвятая дзева... За што ўляцела?
Тая паціснула плячым.
— Ня ведаеш?
— Не.
— Прафэсія?
— Настаўніца, — адказала.
— Нацёмка! Два крокі наперад!
Нэрон паклікаў байца.
— Вадзі ў лязьню, калі хочаш. — Ёй-жа цяпер усёроўна!
Баец глядзеў на начальніка.
— Ну, чаго стаіш — вадзі!

Баец пагнаў жанчыну штыхам. Нэрон заставаўся некаторы час на месцы, аглядаючы яшчэ раз апошнік. Потым пашоў усьлед за байцом. Празь некалькі хвілін пачуўся стрэл.

Калі вярнуліся, ужо ўсе стаялі ў радок. З паўсотні байцоў, наставіўшы штыхі, абкружалі іх.

— Яшчэ гэтых у тыл двара! — паказаў Нэрон на групу цяжар-ных. — Усё-ж роўна прыдзецца ў дарозе ліквідаваць...

Адвляі...
Непасьледак вароты адчыніліся.

▼

...Места гарэла. Гарэла страшна, цэлым морам агню, як мо-гуць гарэць у сухую пагоду напалавіну драўляныя гарады. Бу-дынкі, тэлеграфныя слупы, электрычныя кабэлі, асфальт — усё плавілася й шугала полымем. Агонь перакаідаўся з будынку на будынак, з вуліцы на вуліцу, працягваючы жоўтыя языкі туды, дзе яшчэ не гарэла. Ляцелі ўніз галавешкі, валіліся цэлыя сьце-ны. Неба счарнела і, здавалася, абвісла, спаўзло ўніз, закрыва-ючы сонца. Вось па гэтых пылаючых, напуюненых жарам і ды-мам, вуліцах іх пагналі на ўсход — бягом, без затрымак.

Напасьледак вышлі з пажарышча. Вег зьмянілі на шаг, але сілы ў шмат каго забракла. Адзін вязень паваліўся. Да яго пад-скочыў Нэрон.

— Зь якой калёны?

— Палітычны, прыстрэльце, калі ласка...

І знявольены, сьцяўшы зубы, уткнуўся ў пясок тварам. Нэрон павольна выняў наган, нацэліўся ў галаву і выстрэліў. Спакойна

Беларусы ў Сьвеце

Анелішчына

ЗАЦІКАУЛЕНЬНЕ АНГЕЛЬЦАЎ БЕЛАРУСКАЙ АЎТАКЕФАЛЬНАЙ ПРАВА-СЛАУНАЙ ЦАРКВОЙ

«Шлюб сп. Васіля Тура і Ніны Труш, які адбыўся дня 2 жнівеня 1953 году ў Лік, быў цэнтрам увагі сярод Ангельцаў», «Ніколі перад гэтым у Лік ня было падобнага шлюбу» — пад гэтакімі загаловамі быў зьмешчаны артыкул на першай балоне ангельскай газэты «Лік Пост Таймс» за 6. 8. 1953 г. Другая ангельская газэта «Івнінг Сэнтайл» на працягу чатырох дзён зьмяшчала карэспандэнцыі, падаючы ўсю паслядоўнасьць шлюбнага абраду. Урадавая газэта «Дэйлі Экспрэс» за 3. 8. 1953 г. таксама не абмінула гэтага здарэньня, прыдаючы яму вялікае значэньне. Аб агульным-жа зацікаўленьні Ангельцаў светчыў і той факт, што ў вызначаны час дня, калі меў адбыцца абрад шлюбу, прыгожаа ангельская царква гэтага гораду, якая налічвае ўжо 900 гадоў, у якой адбываўся шлюб, была перапоўненая Ангельцамі, якія з асаблівым зацікаўленьнем сьлядзілі за прабегам шлюбнага абраду. Хор пад умелым дырэктарствам а. Палікова ня менш чараваў прысутных, якія не маглі надзівацца, што ён так прыгожа сьпявае бяз музычнага акампаньямэнту.

Вернік БАПЦарквы

Аргентына

ЛЕКЦЫІ ЗЬ БЕЛАРУСАВЕДЫ Ў БУЭНОС АЙРЭС

У пляне Згуртаваньня Беларусаў у актыўнай нацыянальнай дзейнасьці. Аргентыне на гэты год дзейнасьці наменчаны цыкл лекцыяў зь беларусаведы, сучасных нашых навуковых працаўнікаў, якіх распачаў першай лекцыяй на тэму «Этнаграфічныя межы Беларусі», працягтай інж. Фокай Фомінам 2 жнівеня 1953 г.

Перад вельмі шматколькокаснай аўдыторыяй прысутных старшыня ЗБА сп. В. Казлоўскі прадставіў прэлегэнта, які, перад дакладам, запрапанаваў адсьпяваць малітву «Магутны Божа».

К. Мацкевіч

АДКАЗЫ РЭДАКЦЫІ

Сп. Я. Юхнаўцу, Нью Ёрк: Вашая паэма «Сула» мае быць надрукаваная ў часопісе для моладзі «Наперад». Рэдакцыя гэтага часопісу зьвернецца яшчэ да Вас асабіста.

Сп. Т. Мазуру, Эўпэн: За высланыя Вамі артыкулы «Маршал Ромэль» і «Мангольская імперыя» вельмі дзякуем, толькі, на жаль, мы іх датэтуль не атрымалі.

Раптам з таго боку, дзе праходзіла шаша, з жыта выйшаў чалавек. Ад яго клаўся на траву доўгі цень. Было відавочным — гэта вайскавік. З правага боку каля пояса навет тырчэла кабура. Кубікі на пятліцах сьвяціліся ружовым бляскам. На грудзях паблісквалі нейкія адзнакі. Кузьма і Орлік пасьпешна схаваліся ў траву, але чалавек усё-ж іх заўважыў; ішоў да іх, трымаючы руку на кабурі.

— У выпадку чаго, трэба яго абяззброіць! — заўважыў Орлік.
— Гольмі рукамі? — запратэставаў Кузьма.
— Навет і гольмі! — становіка адказаў Орлік. — Лепш памерці ў змаганьні, чым зноў трапіць у іхныя рукі.

Але чалавек, падышоўшы бліжэй, гучна і пасяброўску засьмяяўся.

— Арыштанты? — запытаў, водзячы па іх зрокам. Сябры маўчалі.
— Не палыхайцеся! Такімі тут перапоўнена жыта... і жывымі і мёртвымі...

Чалавек перасунуў пас з кабурай за сьпіну і сеў каля іх. Яму было год каля трыццаці гадоў. Вялікі, лётант, з ордэнам Леніна на грудзях. Сінія вочы глядзелі спакойна і ласкава. Шырока раставіў ногі, непамерна доўгія параўнаўча з тулавам. Апусьціў галаву; ад гэтага фігура набыла некаторую сутуласць. Прамовіў зноў:

— Разьбегліся ўсё: арыштанты і не арыштанты, генэралы і байцы, сябры партыі й беспартыйныя. А ЦК КП(б)В на чале з сакратаром Панамарэнкам ганебна ўцёк першым. Дваццаць тры гады баббаталі аб абароне, умацоўваліся, ачышчаліся, зьнішчалі ворагаў, замыкалі граніцу на замок, будавалі танкі і адлівалі гарматы, а разьляцелася ўсё зноў-жа за дваццаць тры гадыны ад першага-ж удару. Арміі няма — пайшла ў палон. Прабіваюцца ў тыл толькі пасасобныя часткі. Гарматы і танкі ляжаць на дарогах. Самалёты згарэлі на аэрадромах! — Павольным позіркам зірнуў на ўпрыгожаныя ордэнам грудзі. Раптам, даўгаватыя пальцы скорчыліся, як у драпежнай птушкі, і ён шпаркім, можа быць нечаканым навет для самога сьбе, рухам учапіўся за ордэн Леніна.

— Чортава бляха! — выкрыкнуў.
Адарваў ордэн, сагнуў яго, зламаў і кінуў у балота.
— Колькі пакутаў прынёс мне гэты кавалак бляхі!
Змоўк. Цяпер яго ўжо не баяліся. Орлік зацікавіўся:

— За Фінляндыю, мабыць, узнагародзілі?
Лейтэнант узняў вочы і доўга глядзеў на яго, быццам не разумеючы, аб чым пытаюцца.
— Так, за Фінляндыю! — адказаў напасьледак.
Задзеў на жываце кашулю. Паказаўся вялізны сіняваты шрам.
— Шрапінель! — прамовіў.
Заказаў рукаво на правай руцэ.
— Куля!
Зняў абодвы боты, паказваючы пакрысаныя ікры галеняў.
— Таксама шрапінель!
Зноў замоўк.
— Досыць, наваывалі! Прабіваюся да сваіх, дамоў...
— А вы адкуль?
— З-пад Менску. — Шукаю жонку зь дзіцем, была недалёка тут на лётнішчы. Хто ведаў, што так хутка вайна? — Зноў маўчаў. — А гэта што — хворы?
— Так, у яго на допытках пашкоджаны рэбры...
— Так, ламалі рэбры і ламаюць. Колькі з гэтай няшчаснай Беларусі пагінулі ў вязьніцах, на Калыме, за Уралам? Раней, за царамі, ехалі самі ў пошуках вольнай зямлі і скарынькі хлеба, ехалі й паміралі, як мухі, у дарозе. А цяпер як кулакоў, на-

КУПЛЯЙЦЕ! — ВЫПІСВАЙЦЕ! ЧЫТАЙЦЕ!

Новыя беларускія кніжкі — шэлэўры беларускае літаратуры
Выдавецтва «Бацькаўшчыны»:
Паэма ЯКУБА КОЛАСА

„Новая Зямля“

з вялікім крытычным артыкулам
Р. Склёта.

Цана 3 амэрыканск. далары або іхная раўнавартасьць у мясцовай валюце.
Драма ЯНКІ КУПАЛЫ ў 5-ёх актах

„Раськіданае Гняздо“

з крытычным артыкулам Р. Склёта.
Цана 1 амэрыканскі даляр або ягона раўнавартасьць у мясцовай валюце.
П’еса ў 4-ох дзеях ЯНКІ КУПАЛЫ

„Тутэйшыя“

з абшырным уступным крытычным нарысам Р. Склёта.

Цана 1,30 амэрык. далараў або іхная раўнавартасьць у мясцовай валюце.

За перасылку плаціцца асобна.
Купляць і выпісваць непасрэдна з Адміністрацыі «Бацькаўшчыны», ад нашага Фінансаванага Прадстаўніка ў Бэльгіі (Janka Žučka, 19, Place Hoover, Louvain, Belgique), а таксама з усіх нашых Прадстаўніцтваў у паасобных краінах.

Друкуецца й хутка выйдзе асобнай кніжкай

аповесьць

АНДРЭЯ МРЫЯ (АНДРЭЯ ШАШАЛЕВІЧА)

Запіскі Самсона Самасуя

Заказы можна ўжо пасылаць на адрас нашых Прадстаўнікоў у паасобных краінах або непасрэдна на адрас нашага Фінансаванага Прадстаўніка ў Лювэне:

Janka Žučka, 19, Place Hoover, Louvain, Belgique.

Цана адной кніжкі — 1 амэр. даляр або ягона раўнавартасьць у мясцовай валюце.

ДП БУДУЦЬ ПРЫЙМАЦА НА ПРАЦУ Ў НЯМЕЧЧЫНЕ

У Баварскім міністэрстве для ўцекачоў у Мюнхэне 13 жнівеня сёлета адбылася прэсавая канфэрэнцыя па пытаньні прыстасаваньня чужынцаў на сталую працу ў Нямеччыне. Згодна паведамленьня прадстаўніка гэтага міністэрства сп. Штэпэ цяпер ёсьць магчымасьць даць працу 500 чужынцам. Гэтую акцыю Мюнхэн ужо распачаў. Ёсьць запатрабаваньні на такіх работнікаў, як мэталісты і на працу ў сельскай гаспадарцы. Месца працы ў будучыні ня будзе абмяжоўвацца Гэсэнскім краем, як гэта практыкавалася дасюль, але баварскі ўрад прыкладзе стараньні падшукваць працу і ў іншых мясцовасьцях. Аднак урад хоча ведаць стан работнікаў і іхную спэцыяльнасьць. Сп. Штэпэ заявіў, што яны хочаць садзейнічаць добрасумленным чужынцам на стала атрымаць працу. Умовы працы й аплаты будуць згодна існуючых законаў у Нямеччыне, тое-ж самае будзе датычыць і аплаты за кватэру. Баварскі ўрад узяў на сябе заданьне ў першую чаргу прыстасаваць на працу чужынцаў зь лягераў Валька, Інгольштат, Ляндсгут і Людвігсфэльд.

Што датычыцца лягера Валька, дык урад мае на ўвазе наагул яго зьліквідаваць, бо гэты лягер мае ня добрую славу, а між тым там жыве шмат добра-сумленных людзей.

В. Б.

ШУКАЮЦЬ

Дзядзьку Міхала Коніцкаго, зь сяда Дзярэўная, Кабрынскага павету, на Палесьсі, шукае братанак Леонці Коніцкі, з тых-жа самых старон, які пражывае цяпер у Аргентыне. Весткі слаць на адрас: Leontij Konyckij, c. Isleta 3202, Valentin Alsina, Prov. Buenos Aires, Argentina.

Намыя Прадстаўніцтвы

Ангельшчына:

Mr. Aleksander Lašuk, 97 Moore Park Road, London S. W. 6.

Бэльгія:

Mr. Borysevič, 19, Place Hoover, Louvain.

Данія:

J. Lobejko c/o H. C. Jensen, Leifsgade 6 III tv. Kobenhavn S.

Францыя:

a) Zygfryd Puzowski, 158, rue Jules Gu-esde Levaillais-Perret (Seine).

b) Bonifacy Prytycki, 17, rue Roger Salengro Lys les Lannoy (Nord).

Швэцыя:

Basil Lukaszyk c/o Hammer Ringvagen N. 123/III, Stockholm.

Аргентына:

Asociacion Bielorusa en la Argentina. Calle Coronel Sayos 2981, 4 de Junio, Prov. Buenos Aires.

Аўстралія:

Mr. Donat Jackievič, 60 Fisher St., East Brisbane, Q.-ld.

b) Mr. L. Pašynkouski, 60 Stawell St. Burnley, Melbourne, Vic., Australia.

c) John Carnecki, 306, Sandgate Rd., Shortland, N.S.W.

Бразылія:

Carlos Cimafejczyk, Prasa 76, Tiridentos, Curitiba - Parana.

Канада:

Mr. W. Nowicki, 142 Gladstone Ave, Toronto, Ont.

b) Mr. Franz Hankievich, 3701 St. Dominique St., Montreal, Q.

ЗША:

a) Mr. B. Danilovich, 222 Suydam St., New Brunswick, N. J.

b) Mr. M. Serdeczenko, 7851 Sherwood Ave, Detroit 11, Mich.

c) Mr. V. Dunec, 2502 W. 7. St., Cleveland, Ohio.

d) Mr. E. Budzka, 723 W. Dekoven St., Chicago 7, Illinois.

Новая Зэляндія:

Mr. Marian Karanieuski, 88, Hercules Drayve, Roxburg-Hydro.

З гэтых Прадстаўніцтваў просім у паасобных краінах выпісваць «Бацькаўшчыну» і на іх адрас перасылаць за яе належнасьць.

З прычыны дэвізовых абмежаваньняў просім усіх нашых Прадстаўнікоў вырачынаць за газэту грошы, як і за выдадзеныя «Бацькаўшчынай» кніжкі, перасылаць на адрас нашага фінансаванага Прадстаўніка ў Бэльгіі: Janka Žučka, 19, Place Hoover, Louvain, Belgique.

дымалася пара. Недзе недалёка запілікала перапёлка. Жаўрукі, як гэта бывае заўжды перад заходам у ціхі й сонечны вечар, падняліся зь сьпевамі ў неба.

— Вось бачыце, навет птушкі дзякуюць прыродзе, што яна дала ім магчымасьць пражыць дзень! А мы, людзі, усё забылі! — Памаўчаў. — Не забылі толькі адзін аднаго рэзца на дарогах...

Студэнты адчулі да лейтэнанта яшчэ большую сымпатыю.

— Колькі добрых людзей на нашай зямлі! — падумаў у голас Кузьма. — І як іх ня псуецца, не калечаць, а натура, традыцыі здаровага сэнсу бяруць сваё!

— Цяпер час і ў дарогу!

І, дастаўшы свой нож, лейтэнант ськіраваўся да альховых кустоў, што раслі па краёх лонкі. Выразаў дзьве даволі тоўстыя і доўгія палкі, іншых некалькі карацейшых. Зьвязаў даўжэйшыя па канцох пасамаі так, каб атрымаліся насілікі. Потым нарэзаў гальля і ўслаў імі тое, што атрымалася.

— Ёсьць так мы яго і панясём! — заўважыў. — Я з аднаго канца, як найбольш мацнейшы, а вы ўдвух з другога. Думаю, што пераможам гэтыя дзесьці кілямэтраў.

— Які ваш плян?

— Тут няма чаго доўга думаць над плянам — трэба ратаваць жыццё чалавеку!

— Божа мой, дарогі ўсеяныя трупамі нявінных! — уздыхнуў Кузьма.

— Абавязак чалавека ратаваць да апошняга мамэнту, а не забіваць, хаця гэта і гучыць ад мяне як парадокс?

— Бачыце, я на гэта гляджу трохі глыбей, — умяшаўся Орлік.

— Вайна ў вабароне...

— Якраз! Але гэтая вайна ня ў інтарэсах нас самых, а толькі партыйнае касты...

І так, дабярэмся да бацькоў маёй жонкі, а адтуль на фурманцы да вашага лекара...

На заходзе яшчэ шугала зара. Але тут, паміж жыта, ужо клаўся змрок. Лонка схавалася пад парасонам туману. У густой траве, пад гэтым парасонам, надрываўся драч. Тры чалавекі ўзнялі насілікі й рушыліся ў дарогу. І ў гэты час, як-бы па ўмове, закукавала зязюля:

— Ку-ку! Ку-ку!

Зь містычным пацудзёньнем Кузьма ўздрыгнуўся.

— Янка сеяў — людзі жалі,

А зязюлька кукавала:

Ку-ку! Ку-ку!

— Вось і адкукаваў! — уздыхнуў.

— Будзе жыць! — у гэты-ж час прамовіў Орлік. — Я лічыў: сорок і адзін раз.

— Гэта ты пра Алеся?

— Пра яго.

— Зязюлька распачлівая птушка — гэта пэўна! — заўважыў лейтэнант.

— Вось з-за гэтай распачлівай птушкі я і адпарыўся каля пяці год на Калыме! — адгукнуўся Кузьма.

І пачаў расказваць лейтэнанту ўсю гісторыю з пачатку. Калі скончыў, зрабіў вывад:

— У вершы народнага паэты сьпяваецца аб іншым, аб селяніну Янку, які сеяў, а людзі жалі... Зязюля тут толькі наш родны каларыт. Але, бачыце, птушка ня робіць сабе гнязда, лічыцца бяздомнай, таму ГПУ палічыла прадэклямаваны мною верш за зьдэк над савецкай уладай і мяне прышлілі агітацыю супраць калгаснага будаўніцтва, абарону кулака і насмешку зь беднаці, а разам зь імі, і нацдэмаўшчыну, каб было больш пераканаўча...

Нью Ёрк, 1951 г.

Мартын Люціч